

63.3(4Укр3)

Н 66

Ігор Андрухів
Петро Арсенич

**УКРАЇНСЬКІ
ПРАВНИКИ У
НАЦІОНАЛЬНОМУ
ВІДРОДЖЕННІ
ГАЛИЧИНИ:
1848-1939 рр.**

Івано-Франківськ
1996

Областна асоціація класичної істориків

**Науково-редакційний відділ
при обласному управлінні культури**

*Ігор Андрійків
Петро Арсенич*

**УМОВИ ВИПУСКУ ПРАЦЬ
В НАУКОВО-РЕДАКЦІЙНОМУ ВІДСЛІДУ
19 02 1996 рр.**

НБ ПНУС

713376

Івано-Франківськ, 1996 рік

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
код 02125266
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
713376
ІНВ. №

В цій книжці відображена історія національно-культурного відродження в Галичині в період так званої «адвокатської доби», де головну роль в культурно-освітньому, суспільно-політичному та економічному житті краю відігравали українські правники.

Автори особливо звертають увагу на всесторонній характеристиці тих правників, життя і діяльність яких були тісно пов'язані зі Станиславщиною в період 1848-1939 рр.

Книга розрахована на широке коло читачів.

Ігор Андрухів **«Адвокатська доба» національного відродження**

Українське населення Галичини після занепаду Галицько-Волинського князівства терпіло багатівіковий національний і соціальний гніт від польських та австро-угорських поневолювачів. Денаціоналізаторська політика загарбників стала причиною відсутності в Галичині української інтелігенції, шкіл, значних матеріальних і культурно-освітніх здобутків. Особливо великим був національний занепад українського населення краю, де, за словами І.Франка, «при руській мові, при руській народності лишалися тільки прості чорні хлопці і вбогі та маловчені сільські священики». (1).

Австрійський уряд, опираючись на польську шляхту, провадив політику на онімеччення та ополячення українського населення Галичини, нехтуючи їх мовою, історією, культурою. І, можливо, урядовим колам вдалося б досягнути в цьому напрямку повного успіху, якби на авансцену політичних і культурних змін у державах Європи не вийшла інтелігенція, яка стала генератором нових ідей і концепцій. Однією з найбільш захоплюючих концепцій, що їх висунули інтелектуали ХІХ ст., була концепція нації (національної свідомості), яка являла собою цілком новий спосіб не лише тлумачення суспільства, а й впливу на його поведінку. (2). Таким чином, пробудження почуття своєї народності разом з історичною традицією стало джерелом українського національного відродження.

Важливий вплив на процес національного відродження в Галичині, мали реформи австрійського уряду в галузі шкільництва наприкінці ХVІІІ ст., а особливо ідеї романтизму й слов'янського відродження, які поширилися серед чехів та поляків, а також безпосереднє знайомство з творами української літератури Наддніпрянської України. Під впливом слов'янського відродження проходить еволюція національної свідомості українців краю, яка, починаючи з кінця ХVІІІ ст. і до 1939 р., пройшла кілька періодів (так званих «діб») — «попівський», «професорський», «адвокатський» і «різночинський». На перших двох етапах, які мали культурологічний характер, невеликі групи вчених-інтелектуалів із стану духовної та світської інтелігенції збирали історичні документи, фольклор, предмети старовини, дедалі ширше використовують у розмові та літературних творах українську мову, сприяють виникненню українських шкіл, перших українських часописів, культурно-освітніх товариств.

На третьому етапі, який був перехідним від культурологічних вимог до політичних, відбувається зростання національних суспільно-політичних

об'єднань та партій і висунення вимог, за якими у більшій чи меншій мірі крилося прагнення до самоврядування.

Назву цих періодів зумовили представники духовної і світської інтелігенції, які у міру своєї професійної приналежності, ставали на чолі процесу національного відродження. Поява тих чи інших соціально-професійних верств духовно-світської інтелігенції на чолі національного відродження зумовлювалася доступністю українців до освітніх закладів. Оскільки починаючи з кінця XVIII ст. у Галичині найбільш доступними для українців були духовні навчальні заклади, то, відповідно, найбільш національно свідомою й освіченою соціальною верствою українського населення краю було греко-католицьке духовенство і тому цей період має назву «попівський». Так, на початку 40-х рр. XIX ст. із майже 400 студентів-українців Львівського університету 295 навчалися теології. А із 43 книжок, написаних українською мовою між 1837-1850 рр., 40 належало перу священиків.(3).

Стосовно світської української інтелігенції, то до середини XIX ст., як відзначав відомий громадсько-політичний діяч Галичини Кость Левицький, «були тільки одиниці більш-менш національно свідомі між державними урядовцями, учительством гімназій і серед урядовців львівського магістрату і львівської поліції».(4).

«Весна народів» 1848-1849 рр. започаткувала другий період національного відродження — «професорський», в якому особливу активність проявляє світська інтелігенція. Причиною цьому стало запровадження викладання окремих дисциплін на богословському факультеті Львівського університету в українській мові. А також відкриття у 1849 р. кафедри української мови й літератури, яку очолив Яків Головацький. Згодом, 28 березня 1862 р., відкриваються ще дві кафедри з українською викладовою мовою: кафедра цивільного права, яку очолив д-р Лопушанський, і кафедра кримінального права на чолі з д-ром Сроковським. Саме відкриття кафедр цивільного й кримінального права в українській мові і започаткували становлення школи українського правництва у Галичині. Тому не дивно, що серед тих національно свідомих одиниць 40-60-х рр. XIX ст. ми майже не бачимо українців-правників. Їх не те що не було взагалі, але це були переважно «поповичі, виховані у польській культурі і польському середовищі, які інколи хоча і симпатизували українському населенню, але національно-визвольні ідеї їм були чужі».(5).

Серед цих поодиноких українців-правників 40-60-х рр. особливо виділяються Іван Борискевич (1815-1892), Василь Ковальський (1826-1911) та Антін Павецький (1818-1889). Так, львівський адвокат Іван Борискевич був серед засновників Головної Руської Ради (травень 1848 р.) і одним із

заступників голови Ради єпископа Григорія Яхимовича (другий заступник — о.Михайло Куземський). Іван Борискевич активно відстоював ідею поділу Галичини на східну (українську) та західну (польську) провінції з автономними органами управління. Від імені Головної Руської Ради з цією ідеєю він виступив на слов'янському Конгресі у Празі (2-12 червня 1848 р.), учасники якого схвально зустріли його промову. Однак австрійський парламент під тиском польської депутатської більшості відхилив проект поділу Галичини. У складі делегації Головної Руської Ради (о.М.Куземський, о.Г.Шашкевич) І.Борискевич вручив 6 листопада 1848 р. цісарю Фердинанду, а 28 січня 1849 р. новому цісарю Францу-Йосифу петицію, в якій Головна Руська Рада вимагала від уряду: «1) поділити Галичину на українську і польську провінції; 2) допустити (створити — І.А.) національну українську гвардію; 3) ввести українську мову в школах і всіх урядах української Галичини; 4) скасувати двірських мандаторів та установити на їх місце державних урядовців; 5) установити комісії для вирішення спорів про ґрунти й ліси між дворами (поміщиками — І.А.) й громадянами; 6) усунути урядовців, неприхильних нашому народові; 7) зрівняти у всіх правах наше греко-католицьке духовенство з духовенством латинським».(6).

Участь І.Борискевича у справі поділу Галичини була настільки активною, що серед громадянства Львова навіть пішов поголос про його арешт «за неприязне відношення до австрійського уряду».(7).

Однак посилення абсолютизму в 50-х рр. перекреслили надії галичан-українців на автономію Східної Галичини.

У 1861 р. Іван Борискевич був обраний послом до першого галицького сейму, в якому продовжував відстоювати інтереси українського населення краю.

Львівський адвокат Антін Павецький теж був серед співзасновників і членів Головної Руської Ради, але особливо проявив себе на посаді редактора першого українського часопису — «Зорі Галицької» (1848-1850 рр.). Поява першої української газети була продовженням «Русалки Дністрової» Маркіяна Шашкевича, що започаткувала розвиток української літератури й преси в Галичині.

Активну громадську та культурно-освітню роботу здійснював і радник Міністерства справедливості Василь Ковальський, який брав участь у створенні Головної Руської Ради та перших українських культурно-освітніх установ — «Галицько-руської Матиці» та «Народного Дому». Він написав для початкових шкіл «Руську читанку», яка побачила світ у 1852 р., а також започаткував видавництво «Вістника законів державних і правительства», де в перекладі на українську мову друкувались урядові закони.

1873 року В.Ковальський був обраний послом до австрійського парламенту, на одному із засідань якого він виголосив промову, сказавши, що з «приреченої рівноправності український нарід нічого не осягнув, але проте наш нарід не піддається майоризації та мусить з'єдинитися, щоби приготовитись до ще твердшої боротьби».(8).

Ясна річ, що поодинокі постаті національно свідомих українських правників 40-60-х рр. XIX ст. не могли захистити права українського населення від свавілля поміщиків та чиновників. А тому, як відзначав Кость Левицький, «коли наш нарід дійшов до волі і перших свобод громадянських під Австрією (1848), то він ще довгий час не мав своїх народних адвокатів та через те, як безборонна маса, наражений був на величезні втрати на усіх ділянках свого життя».(9).

Відкриття у Львівському університеті кафедр цивільного та кримінального права з українською викладовою мовою, безперечно, посприяло збільшенню кількості студентів-українців на правничому факультеті. І серед них, як відзначав К.Левицький, було немало й тих, які «зачинали розуміти своє завдання супроти рідного народу».(10).

Найяскравішими посталями цього покоління були адвокати Іван Добрянський, Олександр Іскрицький, Теофіль Дембицький, Володимир Лучаківський, Володимир Барвінський та інші.

Львівський адвокат Іван Добрянський, як писав про нього К.Левицький, «був чоловіком культурним і щирим у справах народних. А ми, молоді правники, не раз зверталися до нього о правну інформацію і пораду, та він не відказувався ніколи від цього».(11). Наприкінці 70-х рр. д-р Іван Добрянський обійняв посаду доцента на кафедрі кримінального права Львівського університету і тим самим ще більше приклався до праці по вихованню високопрофесійних українських правників.

У Сяноці працював адвокатом Олександр Іскрицький, який виступав захисником Ольги Грабар у політичному процесі над мсквофілами в 1882 р. За відкрите осудження москвофільства О.Іскрицький був відсторонений від подальшої участі в судовому процесі.

Великим авторитетом і повагою на Покутті користувався коломийський адвокат Теофіль Дембицький. Окрім своєї адвокатської практики, він багато часу приділяв громадській та культурно-освітній роботі. Особливо дбав про розвиток освіти і безкорисливо надавав матеріальну підтримку здібним дітям із бідних українських родин для здобуття ними середньої та вищої освіти. Крім того, він був щедрим меценатом Наукового Товариства ім.Шевченка і заповів йому свої маєтки на кілька тисяч золотих у с.Беле-луя Снятинського повіту.

Адвокат Володимир Лучаківський був проводирем українського міщанства Тернополя і разом з учителем Олександром Барвінським зробили чимало для розвитку українського шкільництва у місті та повіті.

Слід відзначити особливі заслуги перед українським громадянством Галичини наймолодшого з братів Барвінських — Володимира. Адвокат Володимир Барвінський (1850-1883) з 1872 р. був редактором українського літературно-політичного часопису «Правда», а в 1880 р. заснував нову щоденну українську газету «Діло», яка користувалася великою популярністю серед читачів і проіснувала до 1939 р. Редакторська робота змусила В.Барвінського залишити у 1880 р. адвокатську практику і повністю присвятити себе газеті. Поява газети «Діло», як відзначав К.Левицький, «оживила національну свідомість нашого народу» і поєднала «нашу інтелігенцію з народом».(12).

Окрім заснування «Діла», В.Барвінський був ініціатором скликання народних віч, які мали «відновити традицію давніх українських демократичних установ та приєднати народні маси до прилюдних нарад, щоб доходити до пізнання думок і бажань народу, як також вишколювати якнайширші круги громадянства в політичному житті».(13). Перше народне віче в Галичині відбулося у Львові 30 листопада 1880 р.

Володимир Барвінський був також відомий серед широкого загалу і як письменник, особливо такими своїми белетристичними творами, як «Скошений цвіт», «Сонні мари молодого питомця» та «Безталанне сватання». Тільки раптова смерть у 1883 р. не дала можливості повністю розкритися його багатогранному таланту.

Середина 70-х років у Галичині особлива й тим, що частина української студентської молоді Львівського університету захоплюється ідеями М.Драгоманова. Переслідуваний царизмом, М.Драгоманов по дорозі до Європи у березні 1876 р. зупинився на деякий час у Львові і вступив до «Академічного кружка», при якому виходив часопис «Друг». Окрім таких студентів, як І.Франко та М.Павлик, які були в найближчих стосунках з М.Драгомановим, його ідеями пройнялося і ряд правників, як Остап Терлецький, Мелітон Бучинський та інші.

10 жовтня 1877 р. у Львові пройшли арешти й обшуки у так званій справі «соціалістів». Були арештовані Іван Франко, Михайло та Анна Павлики, Остап Терлецький, Михайло Котурницький, Іван Мандичевський за те, що вони «стали членами тайного закордонного товариства соціалістичного і до сього товариства старалися приєднувати членів».(14). Це були перші політичні репресії у Галичині. Однак широкого розповсюдження драгоманівські ідеї, окрім вузького кола студентів, не знайшли, оскільки,

як відзначав К.Левицький, «загал нашої спільності тоді не розумів, про що йде справа у тім процесі соціалістів, та не займався долею тих молодих людей, що були суджені, і не інтересувався ними, так як се було пізніше, коли наших діячів переслідували. Одні «страхопуди» казали, що се люді небезпечні, — наче російські анархісти, а другі брали се на легкий рахунок студентської фантазії, що зашуміла в головах молодих тай з часом вишумиться».(15).

На початку 80-х рр. XIX ст. у суспільно-політичному та культурному житті українського населення краю все активнішу роль починають відігравати українські правники. Початок цій «адвокатській добі» національно-культурного відродження, яка тривала до початку 20-х рр. XX ст., поклав «Кружок правників», створений 7 листопада 1881 р. при львівському студентському товаристві «Дружній лихвар» (з 1882 р. «Академічне Братство»). Як згадував К.Левицький, «ми поклали свої побажання на власні сили та ішли за нашими сердечними, молодечими почуваннями і охотою служити народови, а шляхи добирали, які стояли нам доступні і здавались доцільні. Організації становой у нас не було ніякої — тож вибрали ми перший крок: перед усім працю над нами самими, щоби стати добрими, взірцевими правниками. Ми незвичайно пильно студіювали: право, економію і науки суспільні... З цієї думки вийшов наш «Кружок правників» при «Академічному Братстві» під протекторатом нашого професора цивільного права д-ра Олександра Огоновського».(16).

Членами-засновниками «Гуртка правників» були Кость Левицький (голова), Андрій Чайковський, Володимир Олесницький, Северин Данилович, Іван Могильницький. «Гурток правників» вбачав своє головне завдання у тому, щоб «посмагати русинам (українцям — І.А.) правникам в їх образовано фахові», через «уряджуванє відчитів, через здаванє справоздань науково-правних, через скупованє книжок і скриптів правничих, через видаванє скриптів».(17). На перших порах діяльності майбутні правники збирали фахову літературу для власної бібліотеки та виступали з лекціями перед студентами факультету. На початку 1882 р. з ініціативи проф. О.Огоновського була створена комісія з шести чоловік, яка мала зайнятися «створенням (укладанням — І.А.) руської правничої термінології».(18). (Пізніше, у 1883 р., один із членів цієї комісії Кость Левицький видає «Німецько-руський Словар висловів правничих і адміністраційних», а в 1890 р. — «Німецько-український Правничий Словар», за що був прийнятий у почесні члени НТШ).

Безперечно, що велика заслуга як у діяльності «Гуртка», так і вихованні з його членів високопрофесійних юристів належать проф. Олександру Огоновському, який з 1870 р. працював асистентом, згодом професо-

ром на кафедрі цивільного права, а з 1882 до 1891 р. — завідувачем цієї ж кафедри. Сам О.Огоновський як викладач був глибоким знавцем цивільного австрійського права і написав на цю тему ряд наукових праць.

На початку 80-х років серед українського студентства зріє ідея про об'єднання. З цією метою 15 вересня 1880 р. у Коломиї з ініціативи членів віденської «Січі» відбулося перше студентське віче (збори). На ці збори приїхали делегати від українських студентських товариств: «Січі» (Відень), «Академічного кружка» (Львів), «Дружнього лихваря» (Львів) та «Союзу» (Чернівці). Метою цього віча було «пізнатись і через виміну думок порозумітись до спільної праці».(19). Активну участь у цьому вічі брали студенти юрфаку і члени «Лихваря» Кость Левицький та Северин Данилович.

Перше студентське віче мало великий резонанс серед української студентської молоді Галичини, однак резолюції віча — видавництво молодіжного літературно-наукового журналу та об'єднання «Лихваря» й «Академічного кружка» в єдине товариство — не були виконані.

7 серпня 1884 р. у Коломиї відбулося друге студентське віче, в якому взяло участь 130 делегатів. Серед почесних гостей другого студентського з'їзду був присутній молодий адвокат К.Левицький та д-р Л.Озаркевич. На цьому вічі українське студентство вперше відкрито вимагало поліпшення соціально-економічних та культурних умов життя українського населення краю, а саме: запровадження у всіх початкових школах та гімназіях української мови, відкриття кафедр історії України у Львівському та Чернівецькому університетах, розширення громадянських прав українського жіноцтва, покращення економічного побуту українських студентів тощо. (20).

Виступаючи перед учасниками віча, Кость Левицький закликав студентів бути патріотами України, оскільки «наша будучність лежить в руках тої молоді громади, з грудей котрої виливаються... поважні і чисті чувства любови і посвячення до всього, що своє та рідне».(21).

У середині 80-х рр. XIX ст. на арену громадсько-культурного і політичного життя виходить плеяда молодих і здібних адвокатів-українців, які внесли вагомий вклад у національне відродження Галичини. Зокрема у Львові — Кость Левицький, у Стрию — Євген Олесницький, у Перемишлі — Теофіль Кормош, у Жовкві — Михайло Король, у Калуші — Андрій Кос, у Рогатині — Андронік Могильницький, у Коломиї — Кирило Трильовський, у Бережанах — Андрій Чайковський, у Городенці — Теофіль Окуневський, у Чорткові — Антін Горбачевський та багато інших.

Їхні адвокатські канцелярії у воєводських та повітових містах стали не тільки осередками порад і захисту для українського населення. Це були також осередки національно-культурного і політичного життя україн-

ців Галичини. Адвокати 80-х рр. причетні до створення першої політичної організації українців — «Народної Ради», до активізації культурно-освітнього життя у філіях та читальнях «Просвіти», до створення перших політичних партій, жіночих і молодіжних товариств, кредитних та банківських установ. Особливо слід відзначити участь українських адвокатів у організації культурно-освітнього і господарсько-економічного життя краю та їх працю у товаристві «Просвіта». Згадуючи про свою працю в «Просвіті», Кость Левицький писав: «Не забуду ніколи пам'ятних слів першої відозви «Просвіти»: Нехай всякий, хто може, жертвує для рідного народу й свою лепту. Отсі слова були для мене благородним живчиком в моїм молодечім віці, що мені вказав перший шлях праці національної. Та я давав свою лепту по змозі. Як ученик гімназійний, використовував я час свят і ферій (канікул — І.А.), щоби неграмотним селянам читати книжечки «Просвіти» та пояснювати те, що пише ся, а грамотним роздавати книжечки «Просвіти», щоб далі читали і людям пояснювали. Те саме робив я, як студент університету, і допровадив до заснування читальні (1881 р., с.Нижнів Тлумацького повіту — І.А.), де в неділі і свята збирались найповажніші господарі з громади та вичитували газети і книжки. ...А по скінченню студій університетських сповнилось моє бажання, щоб я вступив в члени «Просвіти» і міг ділати в центральнім Виділі товариства «Просвіта» у Львові. Тут працював я двацять і п'ять років ідейно, щоб дати мою духову лепту для рідного народу, та уступив аж тоді, коли мене покликано до важкого обов'язку: проведу політичного». (22). Особлива заслуга молодих правників у тому, що вони у доступній для народу формі роз'яснювали суть діючих законів стосовно громадського життя, створення товариств та кредитно-господарських спілок і установ. Так, К.Левицький до кінця 90-х років за дорученням Головного Виділу «Просвіти» написав більше десяти брошур на правову тематику, як: «Про закон о товариствах і право збору» (1884), «О правах і повинностях в громаді» (1886-1889), «Про каси пожичкові» (1889), «Наш закон громадський» (1889), «Що має робити «Просвіта» на основі нового статуту» (1892), «Про польові пошкоди» (1893), «Про права руской мови» (1896) та інші. Костя Левицького, як патріота-українця, хвилювало не тільки соціально-політичне становище народу, але і його культурний рівень, а особливо мова, оскільки уряд, опираючись на польські шовіністичні кола, прагнув якнайшвидше ополячити українське населення. Тому у статті «Про право руской мови» К.Левицький пише: «Як у кожному ділі, так і щодо мови нам треба бути свідомими свого народного права та й виконувати то право, бо не варт свободи і людського права той народ, що з них не користує... Русини все була дорога єго мова, тому то висо-

кий народний обов'язок кличе до нас: чи то дома межі своїми, чи межі чужими; в уряді, чи поза урядом; в справі малій, чи то у великій справі; в гаразді, чи в нещастю; супротив малих, чи то найвисших достойників — все і всюди говорити та й писати по руски! Той обов'язок, що виходить з почуття власної гордості народу, не є ніяким самовільним покликом до боротьби або ворогування проти других народів, бо має він своє право, котре всякі уряди і власти мають шанувати. А хто доходить свого права, той не робить нікому кривди. Не тільки уряд, але і другий нарід, як хоче, щоби ми єго теж шанували, то мусить пошанувати і нашу рідну мову». (23). Слід зазначити, що думки К.Левицького про право й статус української мови і сьогодні є актуальними.

Значний вклад внесли українські правники у налагодження господарсько-економічного життя українців Галичини. Цьому сприяв перехід «Просвіти» у 1891 р. на новий статут, згідно якого крім культурно-освітньої роботи товариство стало приділяти значну увагу й господарсько-економічним питанням. У 1893 р. у Львові, крім існуючої з 1883 р. «Народної Торговлі», створюється Товариство взаємних обезпечень «Дністер», організаторами якого були адвокати Ярослав Кулачковський, Степан Федак, Дем'ян Савчак, Володимир Охримович. У Перемишлі місцевий адвокат Теофіль Кормош засновує кредитове товариство «Віра» (1891), а дещо пізніше — «Українську Щадницю» та «Союз руських торговельно-господарських спілок» (згодом «Центросоюз»). При активній праці К.Левицького у Львові створюється «Краєвий Союз Кредитовий» (1898, пізніше відомий як «Центробанк») та «Краєвий Союз Ревізійний» (1903, пізніше Ревізійний союз українських кооператив). У 1909 р. з ініціативи К.Левицького, С.Федака, Т.Кормоша, Є.Олесницького, Т.Дембицького створюється перша у Галичині українська акційна спілка «Земельний Банк Гіпотечний», першими директорами якого стали адвокати Лесь Кульчицький з Коломиї та Любомир Рожанський зі Львова. У провінційних містах створюються філії кредитових та господарських товариств, що сприяли організованому розвитку кредитно-господарського та кооперативного руху серед українського населення Галичини. Організаторами цих філій на місцях були головним чином українці-правники. Слід зазначити, що «Краєвий Союз Кредитовий» на 1914 р. об'єднавав 609 українських кредитових спілок і видав різних позик на суму близько 10 млн. крон. (24).

Активна й безкорислива праця українських правників була високо оцінена «Просвітою». Більше 20 відомих правників були прийняті в почесні члени «Просвіти», серед них — Кость Левицький, Євген Олесницький, Андрій Чайковський, Степан Федак, Антін Горбачевський, Теофіль

Окуневський та інші.

Найбільш помітною й авторитетною фігурою наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст. був стрийський адвокат Євген Олесницький. Висококваліфікований юрист, прекрасний промовець і організатор, посол до галицького сейму та парламенту, він протягом всього свого життя був ревним захисником громадянських прав українців Галичини. При його сприянні у Стрию створюється «Краєвий Молочарський Союз» (пізніше «Маслосоюз») та «Сільський господар», головою якого він був до своєї смерті у жовтні 1917 р. Слід зазначити, що гуртки «Сільського господаря» поряд із філіями й читальнями «Просвіти» діяли майже у кожному селі краю, допомагаючи українським селянам не тільки практичними порадами, але й технікою, сівозмінами, організацією господарських шкіл, фахових курсів тощо. Таким чином, економічні підвалини, закладені українськими правниками у 90-х рр. ХІХ — першому десятилітті ХХ ст. через створення кредитно-фінансових та господарсько-кооперативних організацій, товариств і установ мали важливе значення для подальшого розвитку господарсько-економічного життя українського населення краю.

Значний вклад у пропаганду правових знань вніс і перший український правовий журнал «Часопись правнича», який почав виходити щомісячно з 1 квітня 1889 р. Це була заслуга проф. О.Огоновського, К.Левицького (редактор), А.Горбачевського, Є.Олесницького, С.Федака та М.Шухевича. У слові до читачів говорилося, що це є «перша проба нашої наукової сили на полі правознавства, як також на полі розвитку нашої правничої термінології». Крім чисто наукової мети, автори часопису намагалися «писати живим руським словом — кожному зрозумілим». (25).

Появу першого українського правового часопису щиро привітала газета «Діло». «Нині, — писала газета, — появилася перше число першого фахового часопису наших руських юристів «Часопись Правнича». Це не тільки перший юридичний, але взагалі перший строго науковий часопис у русинів, і тому цей факт має більше значіння в історії наших наукових знань. Наші юристи беруться перші за поважний фаховий труд на рідній мові і консолідуються при тім труді коло наукового часопису, що відтак має стати дзеркалом їх фахової науки, мірилом їх поступу у плеканні тієї науки на рідному ґрунті. Цей факт має, безперечно, загальне всенародне значення». (26)

Незмінним редактором «Часописі правничої» протягом десяти років був Кость Левицький. Хоча деякі скептики й «віщували», що журнал припинить своє існування вже до кінця року, однак їхні «пророцтва» не збулися. Незважаючи на брак дописувачів, матеріальні та поліграфічні труд-

ночі, журнал до 1892 р. щомісяця виходив на 16-и сторінках. З 1892 р. «Часопись» виходить раз у квартал, але вже як друкований орган історико-філософської секції НТШ. На сторінках журналу у 90-х рр. друкувалися статті вже відомих і авторитетних на той час у Галичині юристів, як К.Левицького — «Про новий цивільний процес в Австрії», «Правда Руська» — пам'ятник законодавчого права руського з ХІ в.»; С.Дністрянського — «Полагода шкоди з економічного і соціального погляду», «Заручини в австрійському праві», «Чоловік і його потреби в правовій системі»; П.Стебельського — «Австрійський карний процес»; А.Чайковського — «Спадщина в українському звичаєвому праві» та інших.

З 1900 р. часопис змінює свою назву й редактора. Зайнятий політичними справами, К.Левицький залишає посаду редактора журналу, а новим редактором стає завідувач кафедри цивільного права Львівського університету проф. Станіслав Дністрянський (1870 — 1934). До кінця 1907 р. журнал виходить як орган історико-філософської секції НТШ, змінивши назву на «Часопись Правнича і Економічна». На початку 1908 р. «Часопись» через фінансові труднощі припиняє своє існування.

18 квітня 1909 р. з ініціативи проф. Станіслава Дністрянського у Львові створюється «Товариство українсько-руських правників» (ТУП), основу якого склали студенти-юристи, члени «Кружка правників». Головну мету своєї діяльності новостворене товариство вбачало у тому, щоб «розбудити у всіх членах правників почуття організаційної спільноти й обов'язку до співпраці у всіх ділянках громадянського життя, зв'язаних з правничим станом». (27). Однак вся робота фактично зводилася до написання наукових статей та читання рефератів. Протягом 1910-1913 рр. товариство видавало «Правничий Вістник». Деяка стихійність у роботі «Товариства українських правників» пояснюється й тим, що багато часу у С.Дністрянського забирала парламентська робота, оскільки він у 1907 р. був обраний послом до парламенту. Спроби С.Дністрянського об'єднати всіх українців-правників у єдину організацію теж не увінчалися успіхом, хоча в березні 1914 р. у Львові і відбувся з'їзд українських правників. Однак цей з'їзд, як охарактеризував його сам С.Дністрянський, «мав характер чисто локальний — взяли в ньому участь тільки українські правники з Галичини... виключно члени тодішнього українського правничого товариства у Львові». (28).

90-ті рр. ХІХ ст. у Галичині характеризуються також і значною активізацією політичного життя українців. Поряд із першою політичною організацією «Народною Радою» (заступником, а згодом головою якої був Кость Левицький) у жовтні 1890 р. створюється Українсько-руська радикальна партія, а наприкінці 1899 р. — соціал-демократична і націонал-демократична партії до

виникнення яких прилучилися такі правники, як: Северин Данилович, Кирило Трильовський, Володимир Охримович, Євген Левицький, Кость Левицький, Євген Олесницький, Микола Ганкевич, Юліан Бачинський, В'ячеслав Будзинівський, Олександр Колесса, Осип Партицький та інші.

У 1899 р. з'являється перший український політичний журнал «Будучність» під редакцією адвокатів Володимира Охримовича, Євгена Левицького та Івана Труша. Журнал проповідує ідею об'єднання політичної організації народоців «Народна Рада» з радикальною партією.

Однак найбільш масовою і впливовою політичною партією Галичини була, безперечно, Національно-демократична партія (з 1914 р. — Українська націонал-демократична партія), головою Народного Комітету якої до 1919 р. був Кость Левицький (у 1919 р. партія змінює назву на Українську трудову партію, яку очолив Антін Горбачевський, а в 1925 р. — на Українське національно-демократичне об'єднання, першим головою якого був Дмитро Левицький). Переконливим доказом популярності й авторитету націонал-демократів серед українського населення Галичини й Північної Буковини є наявність послів — членів НДП у галицькому сеймі та австрійському парламенті. Так, у 1907 р. до парламенту було обрано від Східної Галичини 27 послів-українців, із яких 17 послів представляли НДП, а у 1911 р. із 26-и послів — 18, тоді як радикали, друга за кількістю членів українська партія, мали відповідно 3 послів у 1907 і 5 послів у 1911 рр. Щодо представництва у сеймі, то у 1908 р. із 12-и послів-українців націонал-демократи мали 8 послів, радикали — 2, а у 1913 р. — із 31 посла-українця відповідно 23 і 6 послів.(29).

Слід зазначити, що парламентська діяльність українських правників потребує окремого дослідження, яке частково зробив К.Левицький у своїй праці «Українські політики» (Львів, 1936-1937, ч. 1-2.). Ми тільки додамо, що першими послами-правниками до галицького сейму в час «адвокатської доби» національного відродження стали у 1889 р. 31-річний адвокат-народовець із Городенки Теофіль Окуневський (1858 - 1937) та адвокат-русифіліт із Жовкви Михайло Король (1856-1925). У 1895 р. послом до сейму був обраний адвокат зі Стрия Євген Олесницький, а у 1901 р. першим парламентським послом став адвокат із Калуша Андрій Кос (1864-1918).

Новий виборчий закон 1907 р. дав можливість українцям значно розширити своє представництво у сеймі й парламенті. Так, в 1907 р. у парламенті незалежно від партійної приналежності 13 послів-українців були правниками, а у 1911 р. із 26-и послів 11 були правниками. У галицькому сеймі в 1908 р. послів-правників було 12, а у 1913 р. — 15. (30). Головою «Українського сеймового клубу» до 1908 р. був адвокат Є.Олесницький, а

згодом Кость Левицький, який з 1910 по 1916 рр. очолював також і українську фракцію послів у австрійському парламенті («Українська парламентська репрезентація»).

Українські правники у сеймі та парламенті активно обстоювали політичні, соціальні та культурні інтереси українського населення Галичини. Особливо гострі дебати між українськими та польськими парламентаріями велися навколо автономії Східної Галичини, земельного, мовного та культурно-освітнього таптань. Вагомий внесок у часткове вирішення цих проблем внесли такі послі-адвокати, як Кость Левицький, Євген Олесницький, Євген Петрушевич, Антін Горбачевський, Теофіль Окуневський, Теофіль Кормош, Станіслав Дністрянський, Кирило Трильовський, Льонгін Цегельський, Михайло Король, Іван Макух, Володимир Бачинський, Сидір Голубович, Володимир Охримович, Лев Бачинський, Микола Лагодинський. Їх тверда позиція і наполегливість врешті-решт змусили австрійський уряд піти на ряд серйозних уступок українцям у питаннях виборчого закону, представництва українців у парламенті та урядових структурах, відкриття українського університету, розширення сфер вживання української мови, збільшення кількості середніх та початкових навчальних закладів тощо. Однак всі ці перемоги українських парламентаріїв перекреслила Перша світова війна.

Уже на самому початку війни визріла необхідність створення єдиного політичного керівництва для координації дій між суспільно-політичними партіями та об'єднаннями українців. З цією метою 1 серпня 1914 р. у Львові створюється міжпартійна організація — Головна Українська Рада (ГУР), до якої увійшло по 4 представники від трьох українських партій: націонал-демократичної, радикальної і соціал-демократичної. Із 12-и членів ГУР 8 були адвокатами. Це Кость Левицький (голова), Степан Баран, Льонгін Цегельський, Кирило Трильовський, Микола Ганкевич (заст. голови), Микола Лагодинський, Володимир Старосольський і Володимир Темницький. Пізніше до Ради було ще дообрано Івана Кивелюка і Володимира Бачинського. При Раді була створена Боєва Управа, яка займалася організацією українського війська — Українських Січових Стрільців. Із 9-и членів Боєвої Управи 5 були адвокати — К.Трильовський (голова), Т.Кормош, В.Старосольський, Л.Цегельський і В.Темницький (згодом були дообрані Михайло Волошин та Дмитро Вітовський).

5 травня 1915 р. Головна Українська Рада об'єдналася зі «Спілкою Визволення України» (створеної з українців-східняків) у Загальну Українську Раду. До керівного органу Загальної Ради входило 10 чоловік, серед яких були К.Левицький (голова), С.Баран, Є.Олесницький та Л.Цегельський. Від українських політичних партій до Загальної Ради ввійшли

адвокати К.Трильовський, С.Голубович, Є.Петрушевич, Л.Бачинський, І.Макух, М.Лагодинський, О.Назарук, М.Ганкевич, В.Темницький. До грудня 1916 р. Загальна Українська Рада, як представник української нації, координувала роботу українських суспільно-політичних об'єднань за кордоном, у Східній Галичині та Наддніпрянській Україні. Крім того, члени Ради шукали політичної і фінансової підтримки серед країн Європи й Америки у боротьбі проти Росії та вирішенні українського питання. Зокрема таку роботу в Болгарії й Туреччині проводили адвокати Л.Цегельський та С.Баран, у США — Семен Демидчук. Вони зустрічалися з представниками політичних та урядових кіл, представниками засобів масової інформації та української діаспори.

Українська Загальна Рада протягом 1914-1916 рр. окрім політичних питань приділяла значну увагу й культурно-освітній праці серед українських громад в еміграції, а згодом у звільненій від російських військ Галичині.

У листопаді 1916 р. внаслідок політичного акту австрійського та німецького цісарів на звільнених польських територіях, що входили до складу Російської імперії, було створене Польське королівство і тим самим покладено початок відродженню Польщі як держави. Такий крок австрійського цісаря викликав болючу реакцію серед українців Галичини, які за словами А.Чайковського, були «по-собачому вірні Австрії» і надіялися на автономію краю у складі Австрійської імперії. Через це Загальна Рада, членів якої українські політичні партії звинуватили в пособництві «акту двох цісарів», змушена була скласти свої повноваження. Координаційні функції взяв на себе «Український парламентський клуб» на чолі з Євгеном Петрушевичем.

Не оправдав надій галицьких політиків на автономію Східної Галичини і Брестський мирний договір 8 лютого 1918 р. між Українською Народною Республікою та Австро-Угорщиною, Німеччиною, Туреччиною й Болгарією, а зокрема таємний додаток до нього «Договір про Галичину й Північну Буковину» між УНР та Австро-Угорщиною згідно якого, до 31 липня 1918 р. остання мала надати Східній Галичині й Північній Буковині автономію.

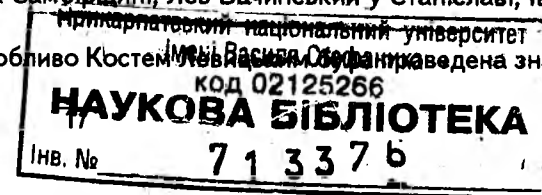
Оцінивши ситуацію, що склалася, Народний Комітет УНДП, очолюваний К.Левицьким, та «Український парламентський клуб» (Є.Петрушевич) почали з серпня 1918 р. активну підготовку до захоплення влади у Східній Галичині. Консультативні наради з представниками УНДП від повітів проводили уповноважені Народним Комітетом Степан Баран, Василь Панейко, Володимир Бачинський, Льонгин Цегельський. Ці сходи були строго довірочні, і кожного представника з повітів докладно інформували, «хто і що має робити та кого має приєднати до тайної змови щодо перехому влади в означеному дні». (31).

Зі свого боку «Український парламентський клуб» після довгих дискусій та нарад вирішив скликати на 19 жовтня 1918 р. до Львова «мужів довір'я» зі всіх українських областей Австро-Угорщини і на цих національних зборах створити конституанту — Українську Національну Раду, яка буде уповноважена проголосити і втілити на практиці право на самовизначення українського народу на етнічних українських територіях. До Української Національної Ради входили: українці — члени Палати Панів австрійської Державної Ради, послі-українці до сейму та парламенту і по три представники від усіх українських партійних управ зі Східної Галичини й Північної Буковини.

19 жовтня Національна Рада прийняла ухвалу про створення на українських етнічних територіях Австро-Угорщини Української держави. Однак зволікання австрійського уряду з офіційним визнанням новоутвореної держави згідно цісарського маніфесту від 16 жовтня та активна політика польських політичних кіл, які бачили Східну Галичину тільки в складі Польської держави, змусила членів Національної Ради вдатися до рішучих дій. У ніч на 1 листопада 1918 р. відбувся у Львові збройний переворот, внаслідок чого владу у Східній Галичині у свої руки взяли члени львівської групи Національної Ради на чолі з Костем Левицьким. Оцінюючи значення цієї події, К.Левицький писав, що «ми самі піднялися силою нашого національного духа та права на життя української нації. А день 1 листопада 1918 р. не прийшов нам з ласки сильних побідників, а прийшов з нашої постанови і організації. Цей день перемоги українства ми підготовлювали десятками років, освідомлюючи і піднімаючи наш нарід, та маємо право сказати: ми не лукавили з ніким, а просто йшли!» (32).

З перемогою збройного повстання у Львові та на теренах краю до життя був покликаний перший уряд ЗУНР — Державний Секретаріат, який очолив Кость Левицький. Із 14 членів уряду 7 чоловік були правниками: К.Левицький — голова Ради Державних Секретарів і секретар фінансів, Степан Баран — секретар земельних справ, Сидір Голубович — секретар судових справ, Іван Макух — секретар громадських робіт, Льонгин Цегельський — секретар внутрішніх справ, Дмитро Вітовський — секретар військових справ, Степан Федак — голова харчового уряду. Президію Державного Секретаріату очолив адвокат Мирослав Здерковський. Повітовими комісарами (старостами) або їх заступниками у східногалицьких повітах теж були переважно адвокати-українці або кандидати в адвокати, як Андрій Чайковський на Самбірщині, Лев Бачинський у Станіславі, Іван Макух у Тлумачі тощо.

Першим урядом і особливо Костем Левицьким була введена знач-

на робота по формуванню виконавчих органів молодої держави, створенню регулярної армії, наведенню правопорядку, організації економічного життя та по обороні молодої держави від зовнішніх ворогів. Крім того, тимчасовий уряд ЗУНР підготував попередні умови злуки (державного об'єднання) Західноукраїнської Народної Республіки із Українською Народною Республікою в єдину Українську Державу. Цей попередній договір підписали у Фастові 1 грудня 1918 р. від імені ЗУНР К.Левицький та Л.Цегельський. А на своєму засіданні 3 січня 1919 р., яке проходило в Станіславі, Українська Національна Рада прийняла акт про злуку Східної Галичини, Буковини й Угорської Руси (Закарпаття) з УНР, що і було зроблено на урочистому зібранні у Києві 22 січня на Софіївській площі. Однак злиття урядів, армій, законодавчих органів УНР та ЗУНР відкладалося до скликання установчих зборів об'єднаної України, як це й передбачалося ухвалою Української Національної Ради від 3 січня.

Таким чином, акт 22 січня став виразом єдності українських земель у міжнародно-правовому і морально-політичному відношенні і одночасно піком діяльності українських соціально-політичних об'єднань Східної Галичини «адвокатської доби». Проте фактичного державного об'єднання так і не вдалося досягнути. Існування окремих урядів і армій цілком закономірно породжувало розходження з тих чи інших конкретних питань, оскільки Східна Галичина і Наддніпрянщина мали свої відмінності в рівнях розвитку політичної культури, національної свідомості, історичного досвіду, впливів церкви тощо. Тому перед наступом зовнішніх ворогів протягом 1919-1920 рр. уряди та військове командування ЗУНР і УНР дбали, що цілком закономірно, передовсім про свої регіональні інтереси.

Значно вагомішими в цей період були успіхи ЗУНР на міжнародній арені. ЗУНР встановила дипломатичні відносини з Австрією, Німеччиною, Чехословаччиною, Угорщиною, Югославією, Італією, Ватиканом, США, Канадою, Бразилією. Чимала заслуга в цьому і правників-послів: Євгена Левицького, Дмитра Левицького, Юліана Бачинського, Ярослава Олесницького та інших. Стійко відстоювала інтереси Східної Галичини на Паризькій мирній конференції делегація ЗУНР, очолювана В.Панейком, до складу якої входив і Д.Вітовський, який трагічно загинув у авіакатастрофі, повертаючись на Україну. Однак поразки на фронтах та антиукраїнська політика польської дипломатії не дали можливості знайти належну підтримку серед дипломатичних кіл Антанти.

Галицькі правники Льонгін Цегельський та Осип Назарук активно працювали в уряді УНР, залишивши по собі мемуарну спадщину «Рік на Великій Україні» (О.Назарук) та «Від легенд до правди» (Л.Цегельський).

Чимало правників Східної Галичини проявили свою любов до України й українського народу в боях із ворогами. Їх мужність і героїзм були взірцем як для українських стрільців у час національно-визвольної боротьби, так і в 20-30-х рр. для української молоді, яка виховувалась у «Січах», «Соколах», «Пластах» та «Лугах». Це, зокрема, отамани Ярослав Воєвідка, Степан Шухевич, Ілько Цьокан, сотник Дмитро Вітовський та багато інших, які полягли за волю України.

Незважаючи на поразку національно-визвольних змагань 1914-1920 рр. роль українських правників у здобутті незалежності для України важко переоцінити. Їм не бракувало інтелекту й любові до України та свого народу, але інколи бракувало часу для спокійного осмислення політичних подій, що відбувалися навколо України, далекоглядності, дипломатичного хисту і, на жаль, внутрішньої консолідації. Тому в більшості моментів ці будівничі Української держави не випереджали події, а гарячково рятували ситуацію через власні прорахунки. До останнього дня, 14 березня 1923 р., чимало українських правників шукали підтримки серед країн членів Антанти, щоб недопустити приєднання Східної Галичини до Польщі. Це Осип Назарук, Льонгін Цегельський, Степан Витвицький, Кость Левицький, Дмитро Левицький, Ярослав Олесницький, Лука Мишуга та інші. Однак рішення Ради Антанти від 14 березня 1923 р. Східна Галичина відійшла до Польщі. Фактично з цим рішенням і закінчується період «адвокатської доби», яка тривала з початку 80-х рр. XIX ст. На арену національно-визвольної боротьби виходять нові політичні сили, які представляли різні суспільні верстви українського населення Галичини. Це була так звана «різночинська» або «інженерська» доба національного відродження, в якій головну роль відігравали націоналістичні сили в особі Української Військової Організації, а з 1929 р. Організації Українських Націоналістів, провідним гаслом яких стає безкомпромісна боротьба проти будь-яких окупантів України.

Однак це не значить, що українські правники відійшли від активного життя. У травні 1923 р. у Львові з ініціативи Степана Федака, Володимира Охримовича, Ярослава Олесницького, Лева Ганкевича та інших відомих адвокатів створюється професійна адвокатська організація «Союз українських адвокатів» (СУА), першим головою якої став Степан Федак (1861-1937), а заступником — Лев Бачинський. Передумови до створення СУА були закладені ще в червні 1915 р. Саме тоді був створений «Український горожанський комітет» (голова Андрій Чайковський), який взяв на себе функції оборони й допомоги українському населенню, що постраждало від тимчасової російської окупації. Цей же Комітет захищав українське

населення Львова від польських військових властей, коли уряд ЗУНР змушений був 22 листопада 1918 р. залишити Львів. Оскільки члени Комітету просто фізично не могли повністю забезпечити цю ділянку роботи, то при Комітеті виникла спеціальна «Колегія українських оборонців» на чолі з адвокатом Максом Левицьким, яка і займалася долею арештованих та інтернованих українських громадян. З відходом Галицької армії за Збруч ЗУНР припинила своє існування і повноправними господарями в Східній Галичині стали поляки. Крах визвольних змагань ще більше посилив репресії польських урядових кіл по відношенню до українського населення краю. Обмеження й ігнорування прав українців-галичан спонукали членів «Колегії оборонців» до розширення своєї організації і залучення до роботи в ній усіх адвокатів-українців Східної Галичини.

15 березня 1922 р. «Колегія оборонців» подала до реєстрації проект статуту «Союзу українських адвокатів», однак львівське воєводське управління відхилило його. 4 січня 1923 р. був поданий новий статут, який 5 травня 1923 р. був зареєстрований. Це дало змогу провести 20 травня Установчі збори СУА, на яких були присутні 50 адвокатів і 15 кандидатів у адвокати. (33). Так почав свою діяльність у Східній Галичині «Союз українських адвокатів». Найбільш активно він почав працювати наприкінці 20-х рр., коли президентом «Союзу» став Кость Левицький, який повернувся до Львова з еміграції.

Його авторитет і велика працездатність та життєва енергія запалювала всіх членів СУА. Особливо важливе значення для популяризації СУА та зростання його авторитету мало заснування власного часопису «Життя і Право» (липень 1928 р.), редакцію якого очолив К. Левицький. Цей часопис, за думкою його організаторів, мав стати «знам'ям культури й оборони прав нації». (34). Починаючи з квітня 1929 р. часопис стає одночасно і органом «Товариства українських правників» (ТУП), яке налічувало у своїх рядах 141 правника. До цього товариства, створеного С. Дністрянським ще у 1909 р., входили судді, нотарі, радники та студенти юрфаку Львівського університету. Як і перед війною, ТУП головну увагу приділяло публікаціям науково-теоретичних статей та читанню рефератів. Зближення ТУП з СУА мало важливе значення на шляху до консолідації українських правників у одну організацію, як про це мріяв проф. Станіслав Дністрянський ще напередодні першої світової війни.

Крім захисту прав українських громадян, СУА ставив перед собою мету «оборони української мови в судах та школах», а також питання налагодження дисципліни та взаємовідносин між адвокатами-українцями Східної Галичини. Так, у період 1922-1925 рр. чимало членів СУА тісно

співпрацювали з Українським тайним університетом у Львові, де читали лекції на юридичному факультеті. Це адвокати Степан Баран, Макс Левицький, Михайло Волошин, Володимир Охримович та інші.

Чимало праці доклали члени СУА для роз'яснення українському населенню державних законів, їх прав та обов'язків. Вони виступали в судових процесах оборонцями, як українських громадсько-політичних об'єднань та партій, особливо членів ОУН, так і окремих національно свідомих осіб. Найбільш відомими судовими справами 20-30-х рр. була справа Ольги Басараб, Романа Шукевича й Богдана Підгайного за атентат проти Собіньського, справа Біласа й Данилишина за напад на пошту в Городку і особливо судова справа над членами ОУН на чолі з С. Бандерою 1935-1936 рр. за причетність до вбивства міністра внутрішніх справ Польщі Б. Перацького. В цих справах проявили себе адвокати С. Шукевич, В. Старосольський, Л. Ганкевич та інші.

На 1 січня 1939 р. у Польщі було 540 адвокатів-українців (із них членами СУА були 366), а також 250 кандидатів (аплікантів) у адвокати. (35).

Відчутною була активність українських правників і в парламентській та політичній діяльності. Так, у час виборів до польського сенату із 32-ох послів-українців 12 були правниками. А в 1930 р. із 18-и послів правниками були 7 послів і 2 правники були обрані до сенату. (36).

Щодо політичного життя, то найбільш масові і впливові українські політичні партії продовжували очолювати адвокати. Так, головою Українського національно-демократичного об'єднання (УНДО, створене у 1925 р.) був Дмитро Левицький, а згодом Володимир Целевич. Головою УСРП — Іван Макух та Лев Бачинський, головою УСДП — Лев Ганкевич, а одним із керівників Українського Християнського Об'єднання і деякий час редактором «Нової зорі» — Осип Назарук. Однак авторитет цих партій порівняно з молодими націоналістичними організаціями УВО-ОУН був підірваний поразкою у національно-визвольній боротьбі. Тому молодь 20-30-х років дещо ігнорувала ці партії і віддавала перевагу ОУН.

Плідно продовжували працювати українські правники і на терені публіцистики. Це стосується в першу чергу Костя Левицького, Володимира Охримовича, Євгена Левицького, Володимира Целевича, Осипа Назарука та інших. Безперечно, що п'яма першості на цій ділянці, як і на інших, належить Костю Левицькому. Протягом десяти років (1926-1936) ним були написані такі об'ємні праці, як «Історія політичної думки галицьких українців 1848-1914» у 2-х томах (1926-1927), «Історія визвольних змагань галицьких українців з часу світової війни 1914-1918» у 3-х частинах (1929-1930), «Великий зрив // До історії української державности від березня

до листопада 1918 р. на підставі споминів та документів» (1931), «Українські політики» у 2-х частинах (1936-1937). Сама назва говорить про головний зміст цих праць, бо, як писав К.Левицький, «нація, що не знає своєї історії або її не шанує, затрачує свої основи розбудови і правильного поглиблення своєї ідейної діяльності». (37).

Поряд із працями К.Левицького з історії визвольних змагань заслуговують на увагу праці Льонгина Цегельського «Від легенд до правди» (Філадельфія, 1960) та Осипа Назарука «Рік на Великій Україні» (Відень, 1921), в яких досить об'єктивно описані події в Східній Галичині та Наддніпрянщині 1918-1919 рр., а також взаємини між урядами УНР та ЗУНР і причини краху визвольних змагань.

Заслуговують на увагу також праці Володимира Целевича «Нарід. Нація. Держава» (Львів, 1934) та Миколи Топольницького «В чім сила народу?» (Львів, 1937). Як політик-філософ, як історик-правник, В.Целевич формулює визначення нації, що є «неначе окрема, збірна істота, яка має душу й тіло». Тіло нації — це не лише нинішні покоління, а й київські та галицькі князі, козаки, що виборювали у завойовників українську державність, новітні герої, які 1918 р. жертвою власного життя ствердили одвічне право української нації на самостійність. Душею нації, на думку В.Целевича, є мова. Це той цемент, що об'єднує націю. Даючи відповідь на запитання, як відбувається відродження нації чи народження нової, В.Целевич розглядає три етапи: національно-культурне відродження, політичне відродження і господарське відродження нації. (38).

Микола Топольницький у своїй праці досить глибоко й об'єктивно підходить до розкриття українського характеру, його шкідливих та позитивних рис і намагається знайти шляхи які б привели українську націю до власної державності.

На літературному поприщі особливо слід відзначити історико-художні твори першого голови «Товариства українських письменників і журналістів у Львові», адвоката А.Чайковського, які були переповнені силою незламного українського духу і мали важливе значення для виховання української молоді у національному дусі. Це такі твори, як «За сестрою», «Олексій Корпієнко», «Петро Конашевич-Сагайдачний», «Богданко», «Полковник Михайло Кричевський», «Сагайдачний». А романи «До слави» й «Козацька помста» у 1929 р. були заборонені цензурою до друку.

Відомий у Галичині і за її межами був і Осип Назарук, не тільки як адвокат, політик, державний діяч, але й як письменник, публіцист. До найбільш популярних його творів можна віднести «Ярослава Осмомисла», «Роксоляну», «Корупція в державному житті», «Студенство і політика»,

«Робітництво і релігія».

Значний внесок у збагачення української літературної спадщини внесли й такі адвокати, як Лесь Мартович та Іван Семанюк (Марко Черемшина), літературна творчість яких вивчається у шкільних програмах.

Таким чином, внесок українських правників у національне відродження краю кінця XIX - початку XX ст. був вагомим у всіх без винятку галузях суспільно-політичного та культурного життя українського населення Східної Галичини. Тому досліджуючи діяльність далеко не всіх і далеко не повно представників «адвокатської доби» національного відродження Східної Галичини, ми бажали, за словами Костя Левицького, «пізнати діла своїх заслужених людей та розпізнати обставини дотичних подій і навчитися, як треба ділати, щоб було ліпше, як поправити нашу працю, щоб вона була доцільна і корисніша в нових обставинах». Бо, як продовжує відомий політик, «ідеологія нації вимагає від нас, українців, щоб ми всі були героями, — але діл творчих, а не потягань без змісту й потрібної сили, що нераз нас кривавлять і ще більше ослаблюють, замість скріпляти наші національні вартости і наші надбання». (39).

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Франко І. Панщина та її скасування 1848 р. в Галичині // Тв. в 50-ти томах, т. 47. — С. 108).
2. Субтельний О. Україна: історія. — К., 1993. — С.279).
3. Там же. — С. 300.
4. Життя і Право // Вістник теорії і практики. — Львів, 1930, травень. — С. 1.
5. Там же. — Львів, 1934, червень. — С. 3.
6. Левицький К. Українські політики. — Львів, 1936. — Ч. 1. — С. 6.
7. Там же. — С. 26.
8. Там же, Ч. 2. — С. 6.
9. Життя і Право. — 1930, травень. — С. 1.
10. Там же. — С. 2.
11. Там же. — С. 3.
12. Левицький К. Українські політики. — Ч.1. — С. 44.
13. Там же.
14. Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців 1848-1914. — Львів, 1926. — С.165.
15. Там же. — С.167.
16. Життя і Право. — 1930, травень. — С. 3.
17. Історичний огляд життя в студентських українських організаціях. — Львів, 1908. — С. 74.
18. Там же.
19. Там же. — С. 21.
20. Там же. — С. 24—25.
21. Левицький К. Історія політичної думки... — С. 226.
22. Там же. — С. 117-118.
23. Левицький К. Про право рускої мови. — Львів, 1896. — С. 9.
24. Українська загальна енциклопедія. Книга знання: у 3-х т. — Львів-Станіслав-Коломия, б.р.в. — Т.3. — С. 971.
25. Життя і Право. — 1939, червень. — С. 5.
26. Там же. — С. 7.
27. Там же. — 1935, червень. — С. 3.
28. Там же. — 1933, грудень. — С. 4.
29. Там же. — 1934, червень. — С. 10.
30. Там же. — С. 11.
31. Левицький К. Великий зрив. — Львів, 1931. — С. 92.
32. Там же. — С. 149.
33. Життя і Право. — 1933, березень. — С. 17.
34. Там же. — 1938, березень. — С. 1.
35. Там же. — 1939, червень. — С.25.
36. Там же. — 1934, червень. — С.16.
37. Левицький К. Українські політики. — Ч. 2. — С. 3-4.
38. Целевич В. Нарід. Нація. Держава. — Львів, 1934.
39. Левицький К. Українські політики. — Ч. 2. — С. 3-4.

Петро Арсенич

Українські правники: короткі біографічні нариси

АРСЕНИЧ ЯРОСЛАВ (14.09.1887-26.06.1953), адвокат, суддя, педагог, громадсько-політичний діяч. Народився в с.Нижній Березів Косівського повіту в селянській сім'ї. Навчався у Коломийській гімназії, але через конфлікт із викладачем Макарушкою змушений був у 1904 р. емігрувати до Канади.

Працював учителем у школі «Косів» і одночасно студював право в Манітобському університеті, який закінчив у 1917 р. Таким чином, Я.Арсенич став першим українцем, який здобув вищу освіту в Канаді і став першим українським адвокатом. Адвокатською діяльністю Я.Арсенич займався до 1935 р., коли був призначений королівським радником, а в 1947 р. — суддею в м. Давфіні.

З перших днів перебування на еміграції Я.Арсенич брав активну участь у житті української громади. Зокрема він був серед організаторів першої української учительської конференції (1907), організатором «Української Видавничої Спілки», президентом якої був 34 роки та часопису «Український голос». Крім того, він був одним зі співзасновників бурси для студентів-українців ім А.Коцка у Вінніпезі. Активно сприяв становленню і розвитку Української Греко-Католицької Церкви, був головою українських Народних Домів та Червоного Хреста, а також першим генеральним секретарем Конгресу Українців Канади (КУК). Похований у Вінніпезі.

БУДИНОВСЬКИЙ ТЕОДОСІЙ — нотаріус, громадський діяч. Працював нотарем у Станіславові, неодноразово переслідувався польською владою. В час німецької окупації допомагав єврейським сім'ям, за що був арештований гестапо і замордований у Станіславській тюрмі.

БУРАЧИНСЬКИЙ ОСИП (1877-1948), адвокат, судовий радник. Народився у с.Криворівня в сім'ї священика. Після закінчення правничих студій працював судовим радником у Чернівцях. Проявив себе чесним і сумлінним службовцем. Брав активну участь у громадській та культурно-освітній роботі, чим заслужив авторитет і повагу серед українського населення Буковини. Виявом цієї поваги й довіри було обрання його послом до буковинського сейму на період 1911-1918 рр. У жовтні 1918 р. як посол від Буковини, став членом Української Національної Ради. Брав активну участь у розбудові ЗУНР як державний секретар судівництва (з січня 1919 р.). У час польської окупації Східної Галичини провадив приватну адвокатську практику у Станіславові та Львові, а в 30-х роках виїхав до Польщі, де і помер у 1948 р.

БАЧИНСЬКИЙ ЛЕВКО (1871-1930), адвокат, громадсько-політичний та державний діяч. Народився у с.Серафинці Городенківського повіту. Навчався у Коломийській гімназії, де заприятелював з Василем Стефаником та Лесем Мартовичем, був бібліотекарем учнівського таємного товариства. Після закінчення гімназії (1891) продовжував навчання у Чернівецькому університеті, де був членом студентського товариства «Союз». Та не маючи змоги продовжувати навчання на стаціонарі, Л.Бачинський переводиться на заочний відділ і працює в адвокатській канцелярії Теофіля Окуневського в Городенці. Як і його патрон, Л.Бачинський захоплюється ідеями М.Драгоманова й стає активним членом радикальної партії. Провадив значну громадсько-культурну роботу і, як писав у своїх споминах, «закладав «Народні спілки», устроював віча, брав участь у виборчих агітаціях» по селах повіту. Через Т.Окуневського заприятелював з І.Франком, М.Павликом, В.Гнатюком та поширював їхні твори серед населення Городенківщини. Активна громадсько-політична діяльність Бачинського потрапила в поле зору поліції, що змусило його переїхати до Снятина. Тут, працюючи помічником адвоката, Л.Бачинський налагоджує тісні стосунки з К.Трильовським і стає популяризатором радикальних «Січей», а також веде передвиборну агітацію за К.Трильовського. У 1898 р. на з'їзді радикальної партії Л.Бачинського разом з І.Франком, М.Павликом, І.Макухом, С.Даниловичем, П.Думкою обирають до головного правління партії.

На початку 1900 р. Л.Бачинський переїздить до Калуша, де працює в канцелярії адвоката Андрія Коса, а згодом перебирається до Стрия. Під час виборної кампанії 1907 р. Л.Бачинський був обраний від станиславівського округу до австрійського парламенту, а в 1908 р. — до галицького сейму. У парламенті та сеймі Л.Бачинський проявив себе як прекрасний промовець з твердою позицією та власною думкою з низки питань, які стосувалися умов життя галичан-українців. Так, щоб заблокувати прийняття військового бюджету на 1912 р., він із трибуни парламенту не сходить майже 14 годин, і, як писав пізніше, ця промова коштувала йому «багато здоров'я» позаяк «говорив цілу ніч... без перерви». Це була одна з найдовших промов в історії австрійського парламенту.

З 1910 р. Л.Бачинський працює адвокатом у Станиславові, де його і застала Перша світова війна. Він емігрує до Відня, де входить до Головної Української Ради й опікується долею переселенців, вивезених австрійцями до концентраційних таборів у Брук, Гмінд, Теллергоф та інші. Після звільнення території краю від російських військ Л.Бачинський влітку 1915 р. повертається до Станиславова.

З розпадом Австро-Угорщини Л.Бачинський — активний член Укра-

їнської Національної Ради, заступник Є.Петрушевича. В листопадові дні був призначений комісаром ЗУНР Станиславівського повіту.

Після проголошення Акту злуки 3 січня 1919 р. на засіданні Національної Ради, Л.Бачинський, як віце-президент Ради, очолив галицьку делегацію, яка 22 січня брала участь в урочистостях на Софіївській площі в Києві. В уряді Директорії Л.Бачинському пропонували посади секретаря закордонних справ ЗО УНР та міністра судівництва УНР, однак він відмовився, бо «волів працювати лиш як член і віце-президент Української Національної Ради у Станиславові». В уряді ЗО УНР працював над рядом законодавчих актів, зокрема про землю, який був прийнятий 14 квітня 1919 р. Разом з іншими членами уряду ЗО УНР пережив усі труднощі подій 1919-1920 рр. Однак не покинув Станиславова, а залишився в окупації і разом з Володимиром Бачинським входив до Міжпартійної Ради, яка підтримувала на міжнародній арені позицію щодо Східної Галичини Є.Петрушевича.

Після війни Л.Бачинський з 1924 р. стає головою радикальної партії, що у 1925 р. об'єдналася з соціал-революціонерами Волині в Українську соціал-радикальну партію і згодом увійшла до Соціалістичного Інтернаціоналу.

Л.Бачинський бере активну участь у створенні в 1923 р. «Союзу українських адвокатів» (травень 1923 р.) і обирається заступником першого голови «Союзу» — Степана Федака.

У 1928 р. Л.Бачинський був обраний послом до варшавського сейму (1928-1930).

Перебуваючи в справах у Відні (квітень 1930 р.), Л.Бачинський раптово помер 19 квітня на 58 році життя. Гріб із тілом покійного був перевезений поїздом до Станиславова. Похорон Л.Бачинського, якого поховали на міському кладовищі, де тепер драмтеатр і парк, перетворився у національну маніфестацію. Протягом всього свого життя, як відзначав у своїй «Автобіографії» Л.Бачинський, він старався бути «щирим, відвертим і відважним».

БИХ МИКОЛА (16.08.1889-22.08.1944), адвокат, громадсько-культурний діяч. Народився у с.Жеребки Шляхотські на Тернопільщині. Після закінчення Тернопільської гімназії записався на правничі студії до Львівського університету, який закінчив у 1911 р. В час Першої світової війни М.Бих, як вихованець «Сокола-Батька», разом з десятками тисяч української молоді поринув у вир воєнного лихоліття, щоб здобути волю Україні. Воював у австрійській армії. Потрапив у полон і був засланий до Сибіру, звідки повернувся тільки в 1921 р.

Склавши адвокатські іспити, він поселяється у Станиславові й бере

активну участь у громадському й культурному житті міста. Зокрема був головою батьківської громади української гімназії «Рідна школа» та головою Селянської бурси. Надавав матеріальну допомогу здібним учням для продовження навчання у вищих навчальних закладах. Як адвокат виступав оборонцем у кількох політичних процесах у справі УВО-ОУН.

З приходом радянської влади 9 жовтня 1939 р. був арештований нібито за ведення ним, як членом ЦК УНДО і головою Станиславівської обласної організації, контрреволюційної діяльності. Незважаючи на позитивні характеристики та свідчення його клієнтів, що він допомагав бідним та боронив безплатно членів КПЗУ, Станіславський суд 24 лютого 1940 р. засудив його на 7 років таборів і 5 років позбавлення громадянських прав. Не допомогли у скасуванні вироку позитивні характеристики і рекомендації члена КПЗУ Е.Гевсинска, депутата Народних зборів С.Червоняк та академіка К.Студинського. У травні 1940 р. М.Бих був перевезений до Харківської тюрми, а звідти до концтабору в Ухту, де він і помер, виснажений голодом, холодом та важкою працею.

БУЧИНСЬКИЙ МЕЛІТОН (24.02.1847-25.04.1903), адвокат, фольклорист, громадський діяч. Народився у с.Криве на Тернопільщині у священницькій сім'ї. Під час навчання у Станиславівській гімназії разом з Остапом Терлецьким та братами Заклинськими входив до таємної культурно-освітньої учнівської організації «Громада» і видавав українською мовою рукописну газету «Зірка». Закінчивши гімназію (1865), він студіює право у Львові, а згодом у Відні. Брав активну участь у роботі віденського студентського товариства «Січ» і деякий час був його головою.

Після закінчення у 1874 р. Віденського університету М.Бучинський осідає у Станиславові, де працює спочатку секретарем у суді до 1876 р., потім — помічником адвоката, а з травня 1883 р. — адвокатом.

Пройнятий уболіваннями за свій народ та бачачи його важке економічне й культурно-освітнє становище, М.Бучинський шукає шляхи для покращення його життя. Він знайомиться з творами М.Драгоманова, С.Подолінського, О.Русова, М.Зібера, Олени Пчілки, встановлює з ними особисті зв'язки. Особливо великий вплив на формування його поглядів мали ідеї «громадівського соціалізму» М.Драгоманова. Він кілька разів зустрічався з відомим вченим під час його приїзду в Галичину, а також у Відні. Між ними зав'язалося жваве листування, яке тривало до смерті М.Драгоманова. Після смерті М.Бучинського М.Павлик видав у 1910 р. окремим виданням при сприянні НТШ «Переписку Михайла Драгоманова з Мелітоном Бучинським».

Знайомство М.Бучинського з М.Драгомановим не пройшло для нього безкарно. Після арешту «соціалістів» у 1877 р. поліція зробила в нього обшук і конфіскувала чимало листів, що стало підставою для його ув'язнення. Однак через три тижні М.Бучинський був випущений, очевидно зумівши довести свою непричетність до «таємної організації соціалістів».

Як адвокат М.Бучинський завжди ставав на захист інтересів простих селян та міщан. Так, коли 1897 року під час виборів до парламенту у с.Чернівці біля Станиславова був убитий поліціантом місцевий селянин Петро Стасюк, то М.Бучинський активно домагався покарання винних у цьому злочині. Він ініціював збирання коштів на пам'ятник П.Стасюку.

Крім адвокатської практики, М.Бучинський захоплювався літературою, а особливо його приваблювали етнографія та народний фольклор, активним збирачем якого він був на Станиславщині і що посприяло тісній дружбі з Іваном Франком, Михайлом Павликом та Володимиром Гнатюком.

Похований Мелітон Бучинський у Станиславові, у парку за драмтеатром, де і нині можна побачити, на жаль уже занедбану гробницю Бучинських.

ВІТОВСЬКИЙ ДМИТРО (06.11.1887-04.08.1919), кандидат в адвокати, громадсько-політичний діяч. Народився у с.Медуха Галицького повіту в селянській сім'ї. Під час навчання у Станиславівській гімназії належав до таємного учнівського гуртка драгоманівського напрямку. Крім того, входив до редколегії нелегального літературно-гумористичного часопису «Оса», який видавали члени нелегального гуртка. Після закінчення гімназії (1907) Д.Вітовський записується на правничі студії Львівського університету. Через матеріальні труднощі він не міг вчитися стаціонарно, а тому перевівся на заочний відділ і з 1908 по 1913 рр. працював помічником адвоката в канцелярії станиславівського адвоката Йосифа Партицького. Окрім роботи в канцелярії, бере активну участь у культурно-громадському житті українців Станиславова, особливо у розвитку січового руху.

Восени 1909 р. Д.Вітовський організовує втечу зі станиславівської тюрми Мирославу Січинському, який убив 12 квітня 1908 р. намісника Галичини графа А.Потоцького і був засуджений до 25 років ув'язнення. Д.Вітовський бере активну участь і у студентському житті, підтримуючи вимоги українського студентства щодо відкриття українського університету. Часто ці протести, які проявлялися у різних формах, закінчувалися сутичками з польськими студентами та поліцією. В цьому плані найбільш бурхливим на студентські заворушення був 1912 р., внаслідок чого багато студентів було засуджено на різні строки ув'язнення, а також чимало виключено з університету. Серед тих, кого позбавили права продовжувати

навчання, був і Д.Вітовський — студент п'ятого курсу.

Продовжити навчання перешкодила Перша світова війна. З перших днів війни Д.Вітовський стає активним учасником формування легіону січового стрілецтва як член Боевої Управи, до складу якої ввійшов від радикальної партії. Згодом відбуває разом з стрільцями на Закарпаття, де стрільці проходили військовий вишкіл і приймає командування над сотнею УСС. Найбільш вдалий похід його сотні — це участь у контрнаступі австрійських військ весною 1915 р., коли УСС дійшли до р.Стрипи. Сотня Д.Вітовського визволяла від російських військ Болахів, Долину, Калуш, Галич та інші населені пункти. Визволивши 27 червня 1915 р. Галич, Д.Вітовський вивісив на міській ратуші синьо-жовтий стяг.

Наприкінці зими 1916 р. командування Коша УСС відряджає Д.Вітовського на Волинь, у Ковельський повіт, де він під прикриттям вербування добровольців до УСС провадить культурно-просвітницьку роботу. Зокрема, при його особистій участі до березня 1917 р. у цьому повіті було відкрито 44 українські школи.

Брав участь Д.Вітовський і в поході УСС на Велику Україну (березень-жовтень 1918 р.) у складі австро-угорського корпусу. Повернувшись у жовтні 1918 р. до Чернівців, січовики активно включаються у події щодо проголошення Української державності в Галичині. Дмитро Вітовський за дорученням членів львівської групи Української Національної Ради очолив Військовий Комітет, який підготував план збройного повстання у Львові, яке відбулося в ніч на 1 листопада.

Як військовий, сотник Д.Вітовський більше тяжів до виконання уже поставлених завдань, аніж приймати самому певні стратегічні рішення. Єдиним його вдалим планом було повстання у Львові. Але вже 3 листопада, коли на вулицях Львова почалася справжня війна з поляками, Д.Вітовський попросився в К.Левицького у відставку. «На це я остовпів, — пише К.Левицький у своїй праці «Великий зрив». — Я з'ясував Вітовському його приречення з 30 жовтня ц.р., зперед трьох днів, як народжувалась делегація Української Національної Ради про виконання перевороту, вказуючи на незвичайно важний історичний момент, на шкідливі наслідки, які його добровільне уступлення викличе між військом, — так що ми через те можемо програти цілу справу; впевнював його, що нема ніякої причини, щоби він мав уступити, та це нічого не допомгло. Він заявив мені остаточно і невідклично, що уступає зі становища військового команданта, бо не почувается в силах.

Тоді я ще раз пригадав собі цю хвилину, як Вітовський представлявся мені в часі засідання делегації Національної Ради, як він сміливо виска-

зувався про своє завдання і як я тоді сумнівався про його військові спосібності. Тепер переконався, що я мав рацію».

Новим командантом став Гриць Коссак. Однак щоб не викликати непорозумінь серед стрільців, Кость Левицький все-таки включив Д.Вітовського до першого тимчасового уряду ЗУНР, давши йому пост державного секретаря з військових справ. А 3 січня 1919 на засіданні Української Національної Ради був сформований новий уряд ЗУНР в якому Д.Вітовський був призначений військовим міністром. Однак уже 14 січня допустився грубої політичної помилки — почавши наступ проти угорських військ, втягнув молоду ЗУНР у війну на два фронти. Тільки завдяки дипломатичному хисту міністра закордонних справ Л.Цегельського цей конфлікт з угорцями вдалося полагодити, але полковник Д.Вітовський змушений був піти у відставку.

Він був направлений консультантом з військових питань при місії ЗУНР на Паризькій мировій конференції. Повертаючись літаком з Парижа на Україну, 4 серпня 1919 р. загинув у авіакатастрофі над Німеччиною. Похований у Берліні.

ВИТВИЦЬКИЙ СТЕПАН (13.03.1884-?), адвокат, громадсько-політичний діяч. Народився в селі Угорники Станиславівського повіту в сім'ї директора початкової школи. Після закінчення Станиславівської гімназії поступає до Львівського університету на правничі студії, де включається в активне студентське життя як член «Академічної громади». На знак протесту проти антиукраїнської політики університетської адміністрації С.Витвицький разом з іншими студентами-українцями (близько 400 осіб) на початку 1901 р. залишає Львівський університет і переводиться до Віденського університету. Тут він очолює студентське товариство «Січ» і бере активну участь у культурно-освітньому житті української громади у Відні.

Закінчивши університет, він у 1910 р. здобуває науковий ступінь доктора права і проходить адвокатську практику у тогочасних світил українського правництва — Володимира Охримовича у Львові та Євгена Олесницького у Стрию.

Коли почалася Перша світова війна, молодий правник вступає в ряди Січових Стрільців, а в 1918-1923 рр. бере участь у боротьбі за незалежність України: як секретар Української Національної Ради, член Трудового Конгресу УНР, заступник голови дипломатичної місії УНР у Варшаві, міністр закордонних справ ЗУНР в екзилі та голова місії ЗУНР у Парижі й Лондоні (1921-1923).

Коли в березні 1923 р. Рада Антанти віддала Східну Галичину Польщі,

уряд ЗУНР перестав існувати і С.Витвицький повернувся до рідного краю. Він відкриває адвокатську контору в Дрогобичі і скоро здобуває визнання як високопрофесійний захисник, С.Витвицький не пориває з політичною і громадською діяльністю. Він активний член УНДО, допомагає «Просвіті», а в 1935 р. обирається послом до сейму.

У час німецької окупації С.Витвицький активно включається у процес відродження Української державності, а з наступом Червоної армії емігрує до Західної Німеччини. Згодом на з'їзді українських політичних угрупувань він був обраний керівником правничого відділу центрального представництва, а з 1948 р. працює в новоствореній Українській Національній Раді як керівник закордонних справ. 17 січня 1954 р. був обраний президентом УНР в екзилі і на цьому посту перебував до своєї смерті.

ВОЛЯНСЬКИЙ ІВАН (1877 — ?), адвокат, громадський діяч. У 30-х роках мав адвокатську канцелярію у Станиславові. Активний член ОУН та Української католицької народної партії (з 1932 р. Українська народна обнова), головою якої він був з 1933 р. Посол до сейму 1935-1939 рр.

ГЕНИК-БЕРЕЗОВСЬКИЙ МИХАЙЛО (1879-1959), суддя, адвокат, громадський діяч. Народився у с.Верхній Березів Косівського повіту. Після закінчення Коломийської гімназії навчався у Празькому університеті. Короткий час працював у Коломиї, а з початком Першої світової війни був мобілізований до австрійського війська.

У листопадові дні 1918 р. повернувся до Коломиї і був призначений повітовим комісаром ЗУНР у Печеніжині. В часи польської окупації М.Геник-Березовський до 1932 р. працював суддею у Печеніжині і був активним учасником громадсько-культурного життя міста: відновив діяльність «Просвіти», організував кооператив та молочарню.

1934 року переїжджає до Коломиї, де відкриває адвокатську контору і займається адвокатською практикою до 1944 р. З наступом радянських військ покинув рідний край і емігрував до Канади (Торонто), де і помер.

ГОРБОВИЙ ВОЛОДИМИР (30.01.1899-21.05.1984), адвокат, громадський діяч. Народився в с.Оболоння Долинського повіту в сім'ї заможного селянина. Після закінчення Стрийської гімназії був мобілізований до австрійського війська і брав участь у боях на італійському фронті. З організацією ЗУНР вступає в ряди Галицької армії.

Восени 1920 р. 21-річний поручник В.Горбовий повертається до Долини і вступає до таємної Української Військової Організації та очолює Повітову команду. За приналежність до УВО протягом 1921-1923 рр. був

кілька разів арештований. У 1923 р. В.Горбовий виїхав на навчання до Чехо-Словаччини.

1928 року, після закінчення Карлового університету, доктор права В.Горбовий повертається в Долину і відкриває адвокатську контору.

За приналежність до ОУН В.Горбовий у 1933 р. був знову заарештований і просидів рік у Березі Картузькій.

Після виходу з тюрми він знову повертається до Долини, а в листопаді 1935 р. виступає захисником С.Бандери, Є.Качмарського та Я.Чорнія у гучному політичному процесі над членами ОУН, яких звинувачували у вбивстві міністра внутрішніх справ Польщі Б.Перацького. Йому вдалося добитися для засуджених до смертної кари заміни вироку на довічне ув'язнення. За цей варшавський процес д-р Горбовий отримав подяку від Союзу українських адвокатів, членом якого він був теж.

З приходом у Галичину радянської влади В.Горбовий, як член ОУН, змушений був емігрувати до Кракова, де працював у апеляційному суді. Невдовзі був створений Український допомогивий комітет (УДК) для допомоги українським біженцям із Галичини, який до вересня 1940 р. очолював В.Горбовий. Одночасно він активно працює в ОУН, зокрема над текстом маніфесту, який ОУН оприлюднила в грудні 1940 р.

ДАНИЛОВИЧ СЕВЕРИН (05.10.1860-16.11.1939), адвокат, громадсько-політичний діяч. Народився у с.Петрів Тлумачького повіту в сім'ї священика. Після закінчення Станиславівської гімназії (1878) він спочатку записується на медичні студії Краківського університету, але у 1879 р. поступає на правничий факультет Львівського університету. Тут він познайомився з І.Франком і членами його гуртка, часто бував на його засіданнях. Під впливом І.Франка С.Данилович захопився соціалістичними ідеями і взявся студіювати праці К.Маркса.

Після закінчення університету С.Данилович проходить адвокатську практику у Станиславові, а згодом відкриває адвокатську канцелярію в Коломиї. Тут, як пише він у своїх спогадах, «розпочав спільну з Гіларієм Герасимовичем систематичну просвітньо-організаційну роботу по селах покутських і гірських повітів». У той час у Коломийській гімназії існував таємний учнівський гурток, найбільш діяльними членами якого були Василь Стефаник, Лесь Мартович та Лев Бачинський, для яких С.Данилович став близьким другом, а його хата — рідною домівкою для студентів.

1891 року в будинку С.Даниловича відбувся з'їзд крайових учнівських гуртків, на якому з доповіддю «Праця в народі» виступив С.Данилович. Згодом В.Стефаник у своєму творі «Серце» напише: «Северин Дани-

лович — мій перший учитель соціалізму».

В середині 90-х рр. С.Данилович переносить свою канцелярію до Кут, а згодом до Тернополя. Дім Даниловичів, як у Коломиї й Кутах, куди навідувалися І.Франко, М.Павлик, В.Стефаник, Л.Мартович та інші активні громадсько-політичні та культурно-освітні діячі Галичини, теж стає революційно-культурним осередком. У ньому зупиняються революціонери з Росії, які їхали за кордон в еміграцію чи поверталися з еміграції. Через них С.Данилович познайомився заочно з М.Горьким, який прислав йому свої твори з автографом.

У 1907 р. С.Данилович переносить свою канцелярію до Бучача, а згодом переїздить до Бурштина. Початок Першої світової війни застав С.Даниловича на хуторі Березина Тлумацького повіту, де він мав хату і кілька гектарів землі. Оскільки тут проходила лінія фронту, то сім'я Даниловичів переїхала до В.Стефаніка у с.Русів, а в 1916 р. в час нового наступу російських військ — до м.Жешова, де жив брат Володимир. Тут до С.Даниловича звернулася громада м.Долини з проханням відкрити адвокатську канцелярію. Оскільки Бурштин ще був зайнятий російськими військами, то С.Данилович переїжджає в Долину. В час листопадового зриву С.Данилович бере активну участь у налагодженні державного життя в Долинському повіті.

В час наступу польських військ С.Данилович переїжджає до Станиславова, де залишається під польською окупацією. Як і багато інших політичних діячів, у травні 1919 р. С.Данилович був заарештований поляками і майже рік просидів у Стрийській та Краківській тюрмах. Після звільнення навесні 1920 р. повертається у Долину й займається адвокатською практикою, а у 1927 р. переносить свою канцелярію до Станиславова. Дуже емоційно сприйняв С.Данилович рішення Ради Антанти про прилучення Східної Галичини до Польщі і був, як згадувала його дочка, «дуже розчарований і огірчений, що віддали Польщі українські землі без жодних зобов'язань щодо українського населення». Шукаючи виходу зі становища, С.Данилович разом із С.Твердохлібом від імені «Селянського конгресу» пішли на угоду з поляками, що викликало гостру критику з боку українських націонал-демократичних сил, які називали їх «хлібоїдами» і зрадниками національних інтересів. З приходом до влади Ю.Пілсудського (1926) угодівська політика зазнала краху, і С.Данилович, розчарувавшись у політиці, перестає остаточно нею займатися.

Він покидає Станиславів і переїздить до Більшівців, купує кілька гектарів землі неподалік с.Старі Скоморохи і окрім адвокатської практики займається власним господарством. У 30-х рр. пробував балотуватися до польського сенату по Тернопільському окрузі, але програв вибори, що ще більше його засмутило. Останні роки свого життя провів у матеріальній скруті.

ДОРУНДЯК МИХАЙЛО (01.10.1857-31.07.1907), адвокат, громадський і культурно-освітній діяч. Народився у с.Кийданці Коломийського повіту в заможній селянській сім'ї. У 1877 р. закінчив з відзнакою Коломийську гімназію. Навчався у Віденському університеті і брав активну участь у роботі студентського товариства «Січ». Після закінчення університету проходив адвокатську практику в Косові й Городенці (у Т.Окуневського). У 1891 р. здобув ступінь доктора права, а через два роки склав у Львові адвокатський іспит і переїхав на роботу до Борщова, де працював помічником адвоката. Його організаторський талант прийшовся дуже вчасно для Борщова, де національно-культурне життя ледь жевріло. Уже в 1895 р. він організовує «Повітове товариство політичне», через яке велася підготовча й агітаційна робота по виборах до парламенту й сейму. Крім того через це «Товариство» надавалася юридична допомога селянам в час аграрних страйків 1901-1902 рр. М.Дорундяк кілька разів безплатно виступав захисником селян, яких звинувачували в організації страйку, перед окружними судами в Тернополі й Станиславові.

1896 року М.Дорундяк організовує товариство «Народний Дім», яке поряд із «Просвітою» мало піднести культурно-освітній рівень українського селянства повіту. А в 1905 р. разом із суддею Медведицьким розпочав збір коштів для будівництва приміщення «Народного Дому». У 1900 р. при «Народному Домі» М.Дорундяк засновує «Повітове товариство кредиту», яке сам і очолює. Згодом річний оборот кредитового товариства досягнув 200000 крон. Крім того, завдяки його старанням у Борщеві була відкрита філія «Народної Торгівлі».

7 липня 1904 р. М.Дорундяк відкриває власну адвокатську контору в м.Борщеві, яка стає не тільки осередком захисту прав скривджених, але й культурно-освітнім осередком. Сам він був членом майже всіх українських товариств: «Просвіти», НТШ, «Руського педагогічного товариства», «Дністра», «Кредитового союзу», Народної Ради.

Піклувався М.Дорундяк і про освіту здібної української молоді. Тому власним коштом підтримував здібних учнів із бідних сімей у здобутті середньої та вищої освіти.

М.Дорундяк передплачував майже всі тодішні українські газети і перечитував їх неписьменним селянам та міщанам кожної неділі у приміщенні читальні «Просвіти». Сподвижницька і правозахисна діяльність М.Дорундяка була належним чином оцінена населенням повіту — його було обрано до міської та повітової громадської Ради. Похований М.Дорундяк у Борщеві.

ЖЕМЦІВСЬКИЙ МИКОЛА, адвокат у Калуші, який разом з адвокатом А.Косом брав активну участь в організації культурно-освітнього життя Калущини. В листопаді 1918 р. очолив Калуський повітовий комітет як повітовий комісар ЗУНР.

ЗАВАЛИКУТ ІВАН (1885-1975), адвокат, громадсько-політичний діяч. Працював адвокатом на Тернопільщині, а з 1930 р. — у Коломиї. Двічі обирався послом до варшавського сейму. У 1932 р. він різко виступив проти місцевих чиновників у справі продажі землі, за що був притягнутий до суду і на півроку позбавлений волі, а Польська адвокатська рада позбавила його адвокатської практики на 5 років.

1941 року І.Заваликут переїжджає до Станиславова, де активно працює над відродженням українського життя в час німецької окупації, З наступом радянських військ емігрує в 1944 р. до Західної Німеччини, а у 1950 р. — до США, де брав активну участь у громадсько-культурному житті української діаспори.

ЗАЯЧКІВСЬКИЙ ТИТ (1846-1926), адвокат, громадський діяч. Народився в Коломиї у сім'ї священика. Працював адвокатом у Станиславові та Коломиї і суддею у Львові. У 1895-1897 рр. був послом до галицького сейму. Помер у Львові.

ЗАЯЧКІВСЬКИЙ РОМАН (1881-1949), юрист, громадсько-культурний діяч, син Тита Заячківського. Народився у Коломиї. У 1918-1919 рр. — комісар ЗУНР у Коломиї. У 20-х роках — член міської ради і виділу «Просвіти» у Надвірній. Член УНДО. У 1941-1944 рр. — президент Нотаріальної Палати у Львові. З наступом радянських військ емігрував до Австрії, а звідти до США, де й помер.

ЗОБКІВ МИХАЙЛО (19.11.1864-1928), суддя, педагог. Народився у с.Липиці Горішній Рогатинського повіту в небагатій сім'ї. Після смерті батька восьмирічного хлопчика взяв свою опіку місцевий священик Іполит Дзерович, який віддав його до бурси в Тернополі. Закінчивши Тернопільську гімназію, М.Зобків навчався у Віденському університеті, де здобув у 1889 р. ступінь доктора права. Деякий час працював у судових управах Відня та Львова. Після переїзду до Львова паралельно читав лекції на правничому факультеті. Однак переслідування судовими та університетськими властями української мови викликали в нього протест, що змусило залишити Львів і переїхати до Боснії. Тут, у Сараєво, він через деякий час стає президентом сенату при Вищому Суді і одночасно читає лекції з цивільного та римського права у Загребському університеті.

Д-р М.Зобків як науковець опублікував цілий ряд праць українською, хорватською та німецькою мовами, за що був обраний дійсним членом НТШ. Крім того, він був активним дописувачем до газети «Діло» з питань морально-правового виховання українського населення Галичини.

КАСІЯН ВАСИЛЬ (11.08.1888-02.11.1962), адвокат, громадсько-культурний діяч. Народився в с.Устечко Перемишльського повіту. Після закінчення Перемишльської гімназії навчався у Львівському університеті. Після адвокатської практики переїхав до Городенки, де відкрив власну адвокатську канцелярію. Поряд з д-ром Т.Окуневським доклав чимало праці для громадсько-культурного розвою в повіті. Був співзасновником кооперативи «Добробут», Українського банку, селянських кооператив. Як голова повітового осередку УСРП, спричинився до організації повітового радикального молодіжного товариства «Праця», що діяло при «Каменярі».

З приходом радянської влади у листопаді 1939 р. був заарештований органами НКВС, але зумів через кілька тижнів вийти на волю і нелегально перебрався до Кракова. З приходом німців знову повернувся до Городенки, де займався адвокатською практикою до 1944 р. В час наступу радянських військ змушений був емігрувати до Західної Німеччини, а звідти до США, де і помер.

КІЧУРА МЕЛЕТІЙ (21.01.1881-03.03.1938), адвокат, поет, публіцист. Навчався у Коломийській гімназії, а після її закінчення — у Віденському університеті. Був членом студентських товариств «Січ» та «Родина». Адвокатську практику проходив у Коломиї в канцелярії адвоката І.Ганкевича. Уже в цей час пробує себе в поезії. Протягом 1910-1913 рр. вийшли збірки його поезій «Без керма» та «Минулі часи». Гонорари за ці збірки М.Кічура пожертвував на будівництво пам'ятника Т.Шевченку у Коломиї.

З початком Першої світової війни вступив до австрійського війська і потрапив у полон. Був вивезений вглиб Росії, а в лютому 1918 р. звільнився і переїхав до Києва. В листопадові дні 1918 р. повертається в Галичину і вступає до Галицької армії. З нею у червні 1919 р. знову приходить на Велику Україну. В час реорганізації УГА в Червону Галицьку армію демобілізується з війська і влаштовується на роботу в Київський художній інститут завідувачем канцелярії та викладачем німецької мови. У Києві М.Кічура проживає до 1933 р. За цей час став активним членом письменницької організації «Західна Україна», видав кілька поетичних збірок та написав ряд статей з літературознавства. Однак у 1933 р. був заарештований і звинувачений у приналежності до Української Військової Організації. Не витримавши тортур, «признався» у приналежності до УВО і в

тому, що «завербував» до неї 19 чоловік. За це був засуджений у 1933 р. на 10 років позбавлення волі. Однак у 1937 р., в час нової хвилі репресій, справа «націоналіста» М.Кічури була переглянута і він був засуджений до розстрілу. А в 1938 р., через кілька місяців після виконання вироку, був реабілітований.

КОЗОРИС МИХАЙЛО (02.03.1882-1937), адвокат, громадсько-політичний діяч, письменник. Народився в Калуші в багатодітній сім'ї шевця. Навчався у Станиславській гімназії, з якої був виключений за приналежність до таємного гуртка. Продовжив навчання в академічній гімназії у Львові, а після її закінчення навчався у Львівському університеті. Уже в ці роки з'являються його перші письменницькі проби, які схвально привітав І.Франко, з котрим М.Козоріс познайомився 1907 року в Криворівні.

Після закінчення університету він упродовж 1912-1914 рр. працював у адвокатських канцеляріях А.Коса та М.Лагодинського в Калуші та Делятині. З приходом у Галичину російських військ був заарештований як «австрофіл» і вивезений у Томську губернію.

У червні 1917 р. М.Козоріс повертається в Україну і поселяється у Вінниці, де працює секретарем земельної управи та вчителем німецької мови у місцевій гімназії. У квітні 1918 р. був заарештований гетьманським урядом і вийшов із тюрми тільки наприкінці листопада 1918 р. після повалення гетьманської влади Директорією. М.Козоріс повертається в Галичину і бере активну участь у розбудові ЗУНР. Він був призначений повітовим комісаром у Делятині, а на початку 1919 р. — у Косові. Перейшовши з УГА за Збруч, М.Козоріс переносив разом з бійцями всі радощі й прикрощі, які випадали на їхню долю. А коли над УГА нависла загроза стати жертвою страшного тифу, то М.Козоріс включається в переговори з командуванням Червоної армії про входження УГА до її складу. У січні 1920 р. М.Козоріс стає членом компартії і працює в редакціях газет «Червоний стрілець», «Галицький комуніст» та «Комуніст Прикарпаття». А в липні 1920 р. бере участь у поході Червоної армії в Галичину. З утворенням Галревкому стає його членом і відповідає за найважливішу ділянку роботи — конфіскацію поміщицьких та церковних земель і передачу їх безземельним селянам. Однак на цій посаді був недовго, оскільки був звинувачений у зв'язках із В.Винниченком і виключений з партії. Після краху Галревкому М.Козоріс до 1924 р. працює в Умані у редакції «Вісти Уманщини» та лектором на політкурсах 44-ої армії.

1921 року він організовує сільськогосподарську школу, директором якої був до жовтня 1924 р. Наприкінці цього року переїжджає до Києва і

працює слідчим при губернському суді, згодом — секретарем в губвиконкомі (1926-1927) і секретарем уповноваженого української науки (1927-1930). Одночасно навчається в аспірантурі, після закінчення якої (1931) працює науковим співробітником ВУАН.

20-30-і роки в житті М.Козоріса позначені і плідною письменницькою діяльністю. З-під його пера виходять збірки «Дві сили» (1927), «Село встає» (1929), «Чорногора горить» (1931), роман «Голуба кров» (1932) та інші. Він стає членом письменницької організації «Західна Україна».

На початку 30-х років М.Козоріс активно виступає проти терору польських властей на західноукраїнських землях і в 1932 р. видає збірку публіцистичних творів «Панський терор на Західній Україні».

Як і більшість членів «Західної України», М.Козоріс на початку 1933 р. був арештований і звинувачений у націоналізмі (роман «Голуба кров») та зв'язках з УВО. Спочатку був засуджений до 5 років позбавлення волі, а в 1937 р. — до розстрілу. Тільки у лютому 1959 р. М.Козоріс був реабілітований посмертно.

КОС АНДРІЙ (1864-1918), адвокат, громадський діяч, перший посол-правник до австрійського парламенту (1901-1907). Провадив активну громадську та культурно-освітню роботу в м.Калуші, де мав власну канцелярію. У 1915 р. був вивезений до Сибіру, де й помер.

КАЛИТОВСЬКИЙ ЄРОНІМ (1866-1926), адвокат, письменник, громадський діяч. Закінчив Львівський університет, мав адвокатську канцелярію в Заліщиках, а з 1908 р. жив у Стрию.

В часи ЗУНР був посадником м.Стрия. Після війни працював адвокатом у Стрию і започаткував рух у Галичині щодо догляду за стрілецькими могилами. З цією метою він заснував «Товариство опіки над стрілецькими могилами». А 1922 року організував першу прогулянку української молоді Стрийщини на Маківку для впорядкування стрілецьких могил.

Є.Калитовський відомий не тільки як адвокат та громадський діяч, але й як письменник. Під псевдонімом Трохим Дріт опублікував чимало оповідань із селянського побуту, серед яких «Декани з гір», п'єса «Гостина св.Миколая» та інші. Похований у Стрию.

КНИШ ЗІНОВІЙ (16.06.1906-?), адвокат, громадсько-політичний діяч. Народився в Коломиї. Після закінчення Коломийської гімназії навчався у Львові. 1930 року здобув ступінь доктора права і політичних наук. Свою адвокатську діяльність розпочав у Заболотіві, а згодом переїхав до Львова, де короткий час працював секретарем дирекції «Центросоюзу». Однак

за причетність до ОУН був засуджений на 8 років. З приходом радянської влади емігрує до Кракова, де працює директором канцелярії Українського Центрального Комітету. В часи німецької окупації працює в місцевому самоврядуванні у Калуші та Золочеві. У 1944 р. емігрує до Австрії, згодом до Франції, а в 1949 р. — до Канади, де займає високі пости в ОУН — член проводу та генеральний суддя ОУН.

Доктор З.Книш відомий не тільки як адвокат, але й як публіцист та науковець. Деякий час був редактором «Самостійної України», заснував власне видавництво «Срібна сурма», написав понад 60 книг і брошур з історії націоналістичного руху. У Торонто з його ініціативи була заснована бібліотека ОУН, для якої він подарував 5 тисяч книжок із власної бібліотеки.

КОССАК ОЛЕКСА (03.06.1887-27.11.1942), адвокат, громадсько-політичний діяч. Народився у м.Дрогобичі у багатодітній сім'ї дрібного землевласника. Після закінчення Дрогобицької гімназії (1905 р.) навчався у Львівському університеті на юридичному факультеті. У 1912 р. отримав ступінь доктора права. Працював адвокатом у м.Дрогобичі, а з початком Першої світової війни був мобілізований до австрійського війська. Наприкінці 1914 р. був поранений і полонений російськими військами. У Росії перебував у містах Москві, Курську, Воронежі, Омську, Тарі, Красноярську, Мінусінську. У красноярському таборі пройшов курс бухгалтерії і працював бухгалтером у таборах для полонених. Після приходу до влади більшовиків працював рахівником у Красноярському губраднаргоспі. У 1921 р. повернувся в Галичину. З 1922 до 1939 р. працює приватним адвокатом у Коломиї. Виступав захисником у судових процесах по захисту прав «Рідної Школи». Був заступником голови Народного Дому, членом правління кооперативу «Підкарпатський Союз», членом ревізійної комісії кооперативного банку «Покутський Союз» тощо.

О.Коссак був високоосвіченою людиною. Володів сімома іноземними мовами (німецькою, польською, російською, єврейською, англійською, французькою, італійською). У 1929-1930 рр. опублікував 2 статті юридичного змісту у правничому часописі «Життя і Право».

Після приєднання Західної України до складу УРСР був позбавлений можливості займатися адвокатською практикою. Вільне володіння російською мовою дозволило йому деякий час працювати вчителем російської мови у Коломийській середній школі №1.

Під час німецької окупації працював референтом у справах молоді в Окружному допомоговому комітеті. 10 лютого 1942 р. був арештований гестапо як заручник і ув'язнений. Близько десяти місяців просидів у Коло-

мийській та Чортківській тюрмах. 27 листопада 1942 р. у числі 52-х українських в'язнів був розстріляний окупантами на полі між Чортковом і с.Ягільницею. Цей каральний акт гестапо здійснило як відплату за вбивство членами ОУН-УПА високопоставленого гестапівського офіцера у м.Львові. Точне місце поховання невідоме. В даний час на місці розстрілу силами Чортківської організації «Меморіал» встановлений пам'ятний хрест з іменами розстріляних. (Подав **Б.Волошинський**).

КУЗЬМИЧ АНТОН (1886-1941), адвокат, громадсько-політичний діяч. Народився у Коломиї в сім'ї поштового службовця. Закінчив Коломийську гімназію і Львівський університет. Доктор права. Свою адвокатську діяльність розпочав у Коломиї. Активно допомагав д-ру К.Трильовському в організації «Січей». З 1906 р. член Української Радикальної Партії.

Учасник Першої світової війни. Після проголошення ЗУНР вступив добровольцем до УГА. Побував у польському полоні. Після звільнення з полону повернувся до Коломиї. Працював адвокатом. Деякий час був головою «Просвіти», сприяв створенню хат-читалень і кооператив у повіті. Як член Української Соціалістичної Радикальної Партії, з 1929 р. був головою Повітового Комітету, а з 1937 р. — членом Центрального Комітету.

З приходом більшовиків 25 вересня 1939 р. був заарештований і звинувачений в антирадянській пропаганді. Незважаючи на те, що він мав докази як захисник членів КПЗУ в політичних процесах 30-х років, був засуджений на вісім років позбавлення волі і відправлений у Карагандинський табір, де, очевидно, й помер.

КУЛИК ДАНИЛО (1856-1941), адвокат, громадський діяч. Закінчив Дрогобицьку гімназію та Віденський університет. Працював адвокатом у Вишніці, а з 1896 р. — у Кутах.

Був членом місцевої філії «Просвіти», провадив значну культурно-освітню роботу серед місцевого населення. Був у тісній дружбі з І.Франком, В.Гнатюком, Л.Мартовичем і допомагав їм у зборі фольклорно-етнографічного матеріалу та вивченні історії Гуцульщини. На основі підібраних Д.Куликом судових документів І.Франко у 1898 р. написав статтю «Полонина Гайстовита або Причинок до історії камеральних дібр в Галичині», у якій розкрив процес парцеляризації землі в Східній Галичині.

ЛАГОДИНСЬКИЙ МИКОЛА (1866-1919), адвокат, громадсько-політичний діяч. Довгий час працював адвокатом у Делятині, де був активним членом українських культурно-освітніх установ. Користувався авторитетом серед місцевого населення, яке у 1907 р. обрало його депутатом до австрійського

парламенту, а в 1813 р. до галицького сейму від Української радикальної партії, яку деякий час очолював. У роки Першої світової війни — член Головної та Загальної Української Ради, член Української Національної Ради. В часи існування ЗУНР — повітовий комісар Делятинщини.

ЛЕВИЦЬКИЙ КОСТЬ (18.11.1859-12.11.1941), адвокат, громадсько-політичний діяч, перший голова уряду ЗУНР, президент СУА, член НТШ, публіцист. Народився в містечку Тисмениця в сім'ї священика. Закінчив Станиславівську гімназію і Львівський університет. Активний член «Дружнього лихваря», що при його сприянні 1882 року змінило назву на «Академічне брацтво». 7 листопада 1880 р. при «Лихварі» створюється «Правничий кружок», головою якого стає К.Левицький.

Уже зі студентських років Кость Левицький повністю віддає себе політичній, економічній, культурній та науковій праці на благо українського народу.

Він — учасник перших студентських віч у Коломиї (1880, 1884), бере участь у створенні першої політичної організації — Народної Ради, заступником голови якої був майже 20 років. Наприкінці 1899 р. входить до Народного Комітету новоствореної Національно-демократичної партії, головою якої був з 1902 по 1919 рік. У 1907 р. він стає послом до парламенту, а в 1908 р. — до сейму і згодом очолює обидві українські депутатські фракції. Тим самим він сконцентрував у своїх руках всю повноту влади, оскільки УНДП в той час була могутньою політичною силою, яка впливала на всі ділянки життя українського населення Галичини.

З початком Першої світової війни К.Левицький стає на чолі Головної Української Ради, а у травні 1915 р. — Загальної Української Ради, які представляли українське населення краю у зносинах з Австро-Угорщиною та іншими державами, що боролися проти Росії. Члени цих Рад, як і майже все українське населення Галичини, надіялися, що з перемогою Австро-Угорщини в цій війні вдасться накінець визволити східноукраїнські території з-під російської окупації і возз'єднатися в єдиній Українській державі.

У жовтневі дні 1918 р. Кость Левицький очолює львівську групу Української Національної Ради і керує підготовкою щодо захоплення влади в Галичині, що успішно було здійснено в ніч на 1 листопада. А вже 9 листопада К.Левицький стає на чолі сформованого ним першого уряду ЗУНР — Державного Секретаріату. Незважаючи на різні життєві невдачі та деякі розбіжності в політичних поглядах із його колишніми однодумцями з Національної Ради, Кость Левицький до останніх днів існування ЗУНР віддавав їй свою працю і знання. «Мене не раз відсували в сутінь, — писав

К.Левицький, — але як прийшла знову тяжка праця, то до неї мене заставляли, і цим не зражувався та старався виконати як слід мої обов'язки національні і громадські». За іронією долі К.Левицький, на очах якого 1 листопада 1918 р. народилася ЗУНР, змушений був після рішення Ради Антанти від 14 березня 1923 р. про Східну Галичину ліквідовувати своє дітище, очолюючи Ліквідаційну Комісію. На цьому фактично і закінчується політична діяльність К.Левицького. Та не припиняв він громадської діяльності. Понад двадцять п'ять років він активно працював у «Просвіті», за що у 1908 р. був обраний її почесним членом. Очолюючи економічний відділ «Просвіти», він не тільки написав понад 20 статей і брошур з економічних питань щодо створення кредитових спілок, крамниць, не тільки роз'яснював селянам правові нюанси з цих питань, але й сам доклав зусиль до заснування таких установ, як «Краєвий Союз Ревізійний», «Земельний Банк Гіпотечний», «Краєвий Союз Кредитовий» та багато інших.

Як адвокат К.Левицький уже в студентські роки почав працювати над проблемами українського правництва, а саме над укладанням українського словника правових термінів, перший з яких видав у 1893 р., а «Німецько-український правничий словар» — у 1920 р. Саме за ці дві праці НТШ прийняло його в дійсні члени. Паралельно з роботою над словником К.Левицький у 1889 р. разом з А.Горбачевським та Є.Олесницьким засновують український правничий журнал — «Часопись правнича», редактором якого до 1900 р. був К.Левицький. Наприкінці 80-х років К.Левицький прославився і як адвокат, а найбільш відомий його процес — справа Мирослава Січинського, який у 1908 р. убив намісника Галичини графа А.Потоцького. Двічі суд засуджував М.Січинського до кари смерті, але К.Левицькому вдалося добитися аудієнції у цесаря і замінити вирок смерті на 25-річне ув'язнення. В цьому процесі також брали участь адвокати Теофіль Окуневський, Сидір Голубович, Володимир Старосольський, Володимир Загайкевич.

Повернувшись 1925 року з еміграції до Львова, К.Левицький відновлює свою адвокатську діяльність. На початку 1926 р. він був обраний президентом «Союзу українських адвокатів», відмовившись від пропозиції очолити УНДО. З приходом К.Левицького до «Союзу» ця організація значно активізувала свою діяльність, особливо на периферії. З 1928 р. почав виходити друкований орган СУА — «Життя і Право», редколегію якого очолював К.Левицький.

Чимало праці й часу віддавав К.Левицький наприкінці 20-х і в 30-х роках написанню мемуарів. Це такі капітальні праці, як «Історія політичної думки галицьких українців 1848-1914» (Львів, 1926-1927. — 730 с.), «Історія визвольних змагань галицьких українців з часу світової війни 1914-

1918» (Львів, 1929-1930. — 776 с.), «Великий зрив // До історії української державности від березня до листопада 1918 р. на підставі споминів та документів» (Львів, 1931. — 149 с.), «Українські політики» (Львів, 1936-1937. — 280 с.). Всі ці праці мали за мету не тільки показати всю історію визвольних змагань українців Галичини за свою незалежність, але й мали виховне значення для молодого покоління 20-30-х років.

«Нехай це покоління, — писав К.Левицький, — учиться, осягає знання та користується досвідом старших, працюючи над тим, щоби виховалися кращі провідники нації, але не годиться, щоб забувало про історію визвольних змагань народу, легковажило своїх діячів, що працювали в надзвичайно важких умовах і забули те, що наше покоління є українське, що народні маси національно освідомлені та що ми стали нацією».

З приходом радянської влади К.Левицький був арештований і вивезений до Москви, де на Луб'янці просидів майже два роки. Протягом всього часу ув'язнення, як згадував відомий політик, він «процесувався з більшовицькою прокуратурою, писав різні подання й супліки (протести — Ред.) до шефа НКВД, навіть до наркома юстиції». Кінець-кінцем вище начальство погодилося відпустити 81-річного К.Левицького на волю за умови, що він залишиться жити у Москві. На це К.Левицький відповів: «Я українець і хочу вернутися на мою рідну землю, до своїх і тут вмерти!» Мало кому з української галицької інтелігенції вдалося повернутися живим із застінків НКВС, а тим більше людям такого масштабу, як Кость Левицький. Але він повернувся напередодні війни до Львова. Прихід німців зустрів як надію очищення від сталінського «раю». А коли було проголошено «Акт 30 червня», погодився увійти в Раду Сеньорів, куди входили старійшини громадсько-політичного руху Галичини, а президентом був митрополит Андрей Шептицький. Однак коли 1 серпня 1941 р. на території Галичини була запроваджена німецька адміністраційна влада і представники уряду звернулися до К.Левицького, щоб він виступив із пронімецькою заявою-зверненням до народу, український політик відповів словами поета Гейне: «Чужинці приходять і відходять, а в хаті залишається господар».

12 листопада 1941 р. К.Левицький помер. Чотири дні Львів перебував у траурі. Попрощатися з ним приходили тисячі народу. А коли 16 листопада відбувався похорон, то Львів не зміг вмістити всіх прибулих. 50 священників і три єпископи провадили похоронну процесію до Янівського цвинтаря, де поряд з могилою першого українського генерала, команданта УГА Мирона Тарнавського був похований і перший голова уряду ЗУНР Кость Левицький. Це була людина про яку можна сказати Франковими словами: «Все, що мав у життю, він віддав для одної ідеї, і горів, і яснів, і страждав, і трудився для неї». (Подав І. Андрухів)

ЛЕВИЦЬКИЙ ОМЕЛЯН (1875-1917), суддя, адвокат. Народився в Коломиї. Мав адвокатську канцелярію у Турці (1907-1912), а до 1914 р. — в Долині. У серпні 1914 р. вступив до легіону УСС, де командував четою, а з грудня 1916 р. очолив Гуцульську сотню. Загинув у бою 23 березня 1917 р. у Карпатах.

ЛЕВИЦЬКИЙ ОСИП (1890-1967), адвокат, громадський діяч. Народився у с.Фальків на Буковині. Закінчив Львівський університет. Брав активну участь у визвольних змаганнях в рядах УСС та УГА.

З 1925 р. працював адвокатом у Делятині й брав активну участь у культурно-освітньому та громадському житті міста й повіту. З 1941 р. працював у Станиславові в «Союзі Кооператив». В роки радянської влади був гнаний і переслідуваний. Помер 9 грудня 1967 р. Похований в Івано-Франківську.

ЛИТВИНОВИЧ МИХАЙЛО (1878-1944), суддя, адвокат, громадсько-політичний діяч. Народився 5 серпня у Львові в сім'ї урядника. Закінчив Львівську гімназію та Віденський університет. У шкільні роки став членом «Просвіти», а навчаючись у Відні — членом товариства «Січ» та робітничого товариства «Родина». Відбувши судову практику, з 1902 р. працює в суді у Вишніці, а з 1912 р. — у Садгорі. У вересні 1914 р. емігрує до Відня, а в жовтні 1918 р. повертається на Буковину й бере участь у встановленні української влади на Буковині, очолюючи Буковинську Національну Раду. У січні 1919 р. Буковину окупувала Румунія, а М.Литвинович був заарештований. Тільки при посередництві міжнародної організації Червоного Хреста М.Литвинович та інші активні члени Національної Ради були звільнені з тюрми з умовою, що на 10 років покинуть Буковину. М.Литвинович разом із сім'єю переїжджає до Кут, а звідти до — Станиславова. За розпорядженням уряду ЗУНР його з квітня 1919 р. призначають радником Станиславівського міського суду. Після окупації Станиславова поляками М.Литвинович був звільнений з роботи. Польські власті пропонували йому роботу при умові, що він перейде у римо-католицьку віру. Однак М.Литвинович, як патріот своєї віри й народу, з обуренням відкинув цю пропозицію. Він змушений був перекваліфікуватись на адвоката. І, відбувши адвокатську практику у відомого адвоката Лева Ганкевича, відкриває власну канцелярію у Гвіздці, а в 1927 р. — у Станиславові. Проживаючи у Станиславові, М.Литвинович бере активну участь у громадському та культурному житті міста. Він був головою батьківського комітету при чоловічій гімназії (1927-1934), членом «Бесіди» та Товариств-

ва опіки над молоддю, опікувався політичними в'язнями у станиславівській тюрмі. Крім того, цікавився українською літературою, збирав народні приказки та прислів'я, працював над перекладами художньої та наукової літератури з німецької мови, цікавився економікою, особливо економікою села. Як сказав про нього проф. Ю.Чайківський, «то був великий патріот, надзвичайно чесна і скромна людина і прекрасний спеціаліст». З приходом більшовиків М.Литвинович став частим «гостем» НКВС, сім'я була вигнана із власного будинку, який забрали під дитячий садок. Він та члени його сім'ї теж були включені у списки на вивіз до Сибіру, однак напад німців перешкодив цьому. М.Литвинович з липня 1941 р. очолює міський суд і активно займається збором відомостей про злочини НКВС. З приходом німецької адміністрації М.Литвинович залишає посаду судді і знову займається адвокатською практикою.

З другим приходом радянської влади залишився у місті і пішов працювати бухгалтером у одну з установ, а в липні 1944 р. вийшов на пенсію. У грудні цього ж року простудився і захворів на запалення легень, а через кілька днів, 28 грудня, помер.

ЛУКАВЕЦЬКИЙ ЗЕНОН (1869-?), суддя у Коломиї і Львові. У 1929-1932 рр. працював у Найвищому суді у Варшаві, член управи «Товариства опіки над інвалідами», останній голова «Товариства українських правників» у Львові. Наприкінці 1939 р. був арештований НКВС і вивезений на заслання, де й помер.

МАКУХ ІВАН (17.09.1872-1946), адвокат, громадсько-політичний діяч. Народився у с.Дорожів на Самбірщині в багатодітній селянській сім'ї. Навчався у Дрогобицькій, а згодом у Львівській гімназіях. У 1895 р. поступив до Львівського університету. Уже в студентські роки став членом радикальної партії і був у дружніх стосунках з І.Франком, М.Павликом, К.Трильовським. Після закінчення університету проходив адвокатську практику у Львові та одночасно працював адміністратором в НТШ і безплатно редагував орган радикальної партії «Громадський голос». У друкарні НТШ І.Макух переховував нелегальну літературу, а разом з Г.Гарматієм вони організували у Львові «Криївку віддиху» для нелегальних революціонерів, які поверталися з Європи до Росії і навпаки.

З 1906 р. І.Макух короткий час працює адвокатом у Більшівцях, а з січня 1907 р. осідає в Тлумачі. Тут він включається в культурно-освітню роботу: створює хати-читальні «Просвіти» по селах повіту, закладає «Січі», селянські каси, кооперативи, веде передвиборну агітацію.

1908 року населення повіту обирає І.Макуха послом до галицького

сейму, де він активно відстоює інтереси українського селянства.

З початком Першої світової війни переїжджає до Львова, де працює секретарем «Сільського Господаря» і «Союзу для збуту худоби». Після звільнення Галичини від російських військ добився від австрійського уряду компенсації галичанам за втрату майна, спричинену війною.

В жовтні 1918 р. бере участь у Національних зборах, на яких було проголошено про утворення на українських землях, що входили до складу Австро-Угорщини, Української держави. В листопадові дні І.Макух — заступник голови львівської групи Національної Ради. З переходом влади в руки Національної Ради і проголошенням ЗУНР І.Макух був призначений повітовим комісаром Тлумаччини і секретарем праці й відбудови в тимчасовому уряді ЗУНР, а 3 січня 1919 р. він був призначений секретарем внутрішніх справ ЗУНР.

У червні 1919 р. уряд перебирається до Кам'янця, а в грудні 1919 р. І.Макух був призначений головою Крайової Ради у Хмельнику, яка готувала переворот проти С.Петлюри. Влітку 1920 р. І.Макух повертається до Тлумача і через деякий час відновлює адвокатську практику. Одночасно докладає чимало праці для відновлення діяльності українських культурно-освітніх та економічних установ у повіті, за що селянство повіту у 1928-1935 рр. довірило йому захищати їх інтереси у польському сенаті. Не полишав І.Макух і політичної діяльності.

1923 року І.Макух був обраний головою радикальної партії, а з 1925 по 1930 рр. був заступником Л.Бачинського, після смерті якого він знову став головою партії і до 1939 р..

З приходом більшовиків у 1939 р. переховувався від НКВС і тим самим unik арешту, але його дружина була вивезена в Казахстан, де і померла. У 1944 р. І.Макух емігрує до Австрії, де в м.Зельцбурзі і помер у 1946 р. Після себе І.Макух залишив спогади «На народній службі», видані у 1958 р. у Детройті.

МАНДИЧЕВСЬКИЙ ІВАН (17.01.1854-26.03.1925), адвокат, громадський діяч. Народився в Надвірній у сім'ї священика. Після закінчення Станиславівської гімназії навчався у Львівському університеті. Тут він подружився з І.Франком та М.Павликом, які видавали журнал «Друг», а також із М.Драгомановим. У червні 1877 р. члени драгоманівського гуртка І.Франко, М.Павлик, М.Котурницький, І.Мандичевський, О.Терлецький були арештовані і звинувачені в тому, як писав К.Левицький, що «стали членами тайного закордонного товариства соціалістичного і до сього товариства старалися приєднувати членів».

Після закінчення університету І.Мандичевський поселився у Станиславові, де працював адвокатом з цивільного права і мав високу репутацію серед клієнтів як висококваліфікований фахівець своєї справи. Помер у Станиславові, де й похований.

МАРТОВИЧ ЛЕСЬ (12.02.1871-11.01.1916), кандидат адвокатури, письменник, громадський діяч. Народився у с.Торговиця Городенківського повіту в сім'ї писаря. Середню освіту здобував у Коломийській (1882-1890) та Дрогобицькій (1890-1892) гімназіях. Навчався у Чернівецькому (1892-1900), Віденському (1902-1905) та Львівському (1906-1909) університетах. Одночасно працював у адвокатських канцеляріях у С.Даниловича в Коломиї (1894-1895), Кутах (1896-1897) та редагував газету «Хлібороб», яка виходила у Коломиї. З 1899 по 1903 рр. працював у Городку, після чого переїхав до с.Грабівка Калуського повіту, де написав кілька творів, що вийшли збіркою «Стрибожий дарунок і інші оповідання» (1905). Особливо допоміг Л.Мартовичу матеріально д-р В.Будзиновський. Наприкінці 1904 р. письменник переїжджає на Снятинщину і два роки працює в адвокатській конторі Степана Шухевича, приятеля В.Стефаніка. Наприкінці 1906 р. Л.Мартович оселяється в с.Сіромому на Самбірщині, де майже рік веде власну адвокатську практику, а з 1907 р. працює в канцелярії Костя Бірецького у Щирці. Маючи важку недугу шлунку, Л.Мартович через це і не міг багато часу приділяти адвокатській практиці, тим більше, що його постійно полонила письменницька муза. Як член радикальної партії, він тісно співпрацює з радикальними часописами «Свобода» і «Громадський голос», на сторінках яких публікує свої сатиричні оповідання із життя галицьких селян, зокрема повість «Забобон». Його творчість високо оцінювали І.Франко та В.Стефанік.

Останні роки свого життя Л.Мартович прожив на хуторі Улицько-Зарубанім у свого приятеля Кунцева, де і помер.

МАЦЬКІВ ТИМОТЕЙ (1892-1972), адвокат, громадський діяч. Народився у с.Маринополі Галицького повіту. Після закінчення Станиславівської гімназії навчався у Львові, однак навчання було перерване Першою світовою війною. З організацією ЗУНР вступив до УГА і був командантом батареї. Після краху національно-визвольних змагань закінчує правничі студії і працює суддею в Долині, а згодом у Львові.

В час німецької окупації був віце-прокурором апеляційного суду у Львові і одночасно членом редколегії «Українського видавництва», яке видавало законодавчі акти українською мовою. Зокрема ним були видані й опрацьовані «Карний кодекс» і «Кодекс карного справування».

Наприкінці війни емігрує до Західної Німеччини, де був вибраний головою найвищого громадського суду для українців-емігрантів. Згодом Т.Мацьків виїхав на проживання до Торонто, де у 1963 р. видав спогади «З-над Дністра на канадські прерії».

МОГИЛЬНИЦЬКИЙ ІВАН (1894-1983), адвокат, громадсько-політичний діяч. Народився у с.Сороки Городенківського повіту в сім'ї священика. Навчався у Коломийській гімназії та Краківському університеті. Адвокатську діяльність почав у Городенці з 1923 р. В цьому ж році за рекомендацією В.Стефаніка вступив до Української Соціалістичної Радикальної Партії. У 1926-1927 рр. видавав газету «Покутське слово». Протягом 1930-1937 рр. був членом Повітового Комітету УСРП. Як член повітових управ «Просвіти» та «Рідної Школи», сприяв створенню по селах повіту хатчиталень, народних шкіл, кооператив, осередків «Союзу української поступової молоді ім. М.Драгоманова «Каменярі», виступав на народних вічах, вів полеміку на сторінках газет з діячами УНДО та інших партій.

Як адвокат часто виступав у політичних процесах, захищаючи членів КПЗУ.

З приходом більшовиків був обраний головою робітничого комітету Городенківщини. Однак незважаючи на свою лояльність до радянської влади, 25 вересня 1939 р. був заарештований і звинувачений у антирадянській пропаганді. Сумнозвісна «трійка» засудила його 29 березня 1941 р. на 8 років «ісправітельно-трудова лагерь». Покарання відбував у Печорі. Після звільнення у 1946 р. проживав у Коломиї, де й помер.

МОЧУЛЬСЬКИЙ МИХАЙЛО (05.11.1875-14.02.1940), нотаріус, літературознавець, перекладач. Народився у м.Миколаєві на Львівщині. Закінчив Стрийську та Львівську гімназії. У Львівському університеті навчався на юридичному та філологічному факультетах. Працював нотарем у Львові. В час національно-визвольних змагань у складі делегації Української Центральної Ради брав участь у переговорах у Брест-Литовськ як перекладач.

Після війни працював нотарем у Гримайлові, а з 1933 р. — у Станиславові, де і помер. На літературному поприщі відомий як дослідник творчості Т.Шевченка, І.Франка та Лесі Українки.

НАЗРУК ОСИП (31.08.1883- 31.03.1940), адвокат, громадсько-політичний діяч, публіцист. Народився у с.Нагірянці Бучацького повіту.

Був палким прихильником ідей М.Драгоманова, за що був виключений із Золочівської гімназії. Право вивчав у Відні та Львові і здобув ступінь доктора права. Активний член радикальної партії, співредактор «Громадського голосу». З початком Першої світової війни увійшов до Головної Української

Ради, а з травня 1915 р. перебував у легіоні УСС і очолював «Пресову квартиру». Одночасно був співредактором «Вістника Союзу Визволення України». У березні 1918 р. очолював комісаріат УСС на Поділлі, де під прикриттям набору новобранців проводив активну культурно-просвітницьку роботу. Від радикальної партії увійшов до складу Української Національної Ради, а 5 листопада 1918 р. разом з Володимиром Шухевичем був направлений К.Левецьким для переговорів з гетьманом П.Скоропадським у справі передислокації київського полку Січових Стрільців під командуванням Є.Коновальця до Львова для боротьби з польськими військами. Однак «переконаний» В.Винниченком та іншими членами Директорії, які готували повстання проти гетьмана, не зумів виконати своєї місії, а залишився брати участь у цьому перевороті. Пізніше він визнав свою помилку у праці «Рік на Великій Україні» (Відень, 1921). Майже три місяці був в уряді Директорії міністром у справах преси та інформації, після чого знову повернувся в Галичину і був помічником Є.Петрушевича, працюючи у відділі пропаганди й преси уряду ЗУНР до 1923 р. Деякий час редагував часопис УГА «Стрілець». У 1922 р. як представник ЗУНР прибув до Канади з метою збору пожертв серед української діаспори для підтримки уряду ЗУНР. У Канаді став близьким співробітником В'ячеслава Липинського. Пізніше переїхав до США, де був редактором тижневика «Січ» у Чикаго, співредагував «Америку» у Філадельфії.

Повернувшись у 1925 р. з еміграції до Львова, він став членом Української Християнської Організації (створена у 1925 р.) і деякий час був її головою. УХО була аполітичною організацією українців-християн для перевиховання громадянства на основах християнської моралі та боротьби із сектанством і більшовизмом (з 1930 р. — Українська Католицька Організація). З 1926 р. почав виходити часопис УХО «Нова зоря» та створилось видавництво «Бібліотека УХО», в яких певний час співредактором був Осип Назарук. Слід відзначити, що УХО засуджувало і агресивні форми націоналізму, особливо методи боротьби, які пропагував Д.Донцов. Тому О.Назарук у своїх публіцистичних творах різко критикує Д.Донцова та його ідеологію. Цій проблемі він присвятив чимало критичних статей, які друкувалися в «Новій зорі», «Поступі» та інших тогочасних українських часописах. Часто виступав із рефератами перед молоддю. Бував неодноразово у Галичі, Станиславові й Рогатині, коли працював над своїми історичними творами «Князь Ярослав Осмомисл» (1920) та «Роксоляна» (1928). Крім того опублікував ряд публіцистичних праць, як «Слідами УСС», «Над Золотою Липою» (1916), «Корупція в державному житті» (1921), «Студенство і політика» (1921), «Робітництво і релігія» (1926) та ін.

З приходом радянської влади О.Назарук емігрував до Кракова, де і помер.

НОВОДВОРСЬКИЙ ІВАН (08.01.1878-12.04.1942), адвокат, громадсько-політичний діяч. Народився у с.Красноставці Снятинського повіту в сім'ї вчителя. Його мати Вікторія була рідною сестрою Леся Мартовича.

Навчався у Коломийській гімназії та Львівському університеті. Під час навчання у Львові (1909-1914 рр.) Лесь Мартович познайомив його з такими відомими на той час діячами радикальної партії, як М.Павлик, К.Трильовський, С.Данилович, а також влаштував експедитором у редакції «Громадського голосу».

З початку Першої світової війни і до 1920 р. брав участь у військових діях, спочатку у складі УСС, а згодом як боєць УГА.

Протягом 1921-1924 рр. проходив адвокатську практику в конторі Л.Бачинського у Станиславові, Коломийському повітовому та оружному судах. У 1924 р. відкрив власну адвокатську контору в Коломиї.

Наприкінці 20-х рр. став членом УСРП, а в 1930 р. був обраний головою повітового союзу молодіжного радикального товариства «Камеляри». Брав активну участь у діяльності «Просвіти» та «Рідної Школи».

23 вересня 1939 р. І.Новодворський був заарештований органами НКВС як «соціально небезпечний елемент» і засуджений 25 березня 1940 р. на 6 років каторги. Покарання відбував у Комі та Ухті, де й помер.

ОГОНОВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР (1848-1891), професор, громадський діяч, засновник правничої школи Галичини. Закінчивши Львівський університет, він з 1872 р. працює асистентом на кафедрі цивільного права під керівництвом Івана Добрянського. Одночасно з 1872 по 1876 рік є редактором газети «Правда». Здобувши вчений ступінь доктора права та звання професора, О.Огоновський з 1882 до 1891 р. очолює кафедру цивільного права з українською викладовою мовою у Львівському університеті. При його сприянні й активній допомозі у 1880 р. створюється на факультеті «Правничий кружок», в якому ведеться активна наукова та культурно-освітня робота, а у 1889 р. він допомагає й активно підтримує вихід у світ першого правничого журналу «Часопись правника», на сторінках якого друкувалися і його статті з теорії та практики цивільного права.

О.Огоновський був серед членів-засновників «Просвіти» (1868), Наукового Товариства ім.Шевченка (1873), Народної Ради (1885), першим головою якої був він.

ОКУНЕВСЬКИЙ ТЕОФІЛЬ (07.12.1858-19.07.1937), адвокат, громадсько-політичний діяч. Народився у с.Яворів на Косівщині у сім'ї священника. Рід Окуневських був відомий і шанований на Гуцульщині за їх спод-

вижницьку громадсько-просвітню діяльність. Після закінчення Коломийської гімназії (1880) навчався у Віденському університеті, де брав активну участь у роботі студентського товариства «Січ». Після закінчення університету у 1884 р. приїжджає до Станиславова і стає на роботу до адвокатської канцелярії д-ра Квятковського. Адвокатська практика у Станиславові тривала до 1889 р. Упродовж цього часу Т.Окуневський активно включається в національно-культурне життя міста. Він був членом місцевої «Просвіти», де серед інших членів філії виділявся «своїми способностями, меткістю, тактом, характерністю яко невтомний на полі відчитів у Станиславові та рефератів по селах». У 1889 р. разом з Ю.Романчуком від Народної Ради виступав на вічу в Коломиї. З цього часу Т.Окуневський стає частим гостем на Коломийщині, хоча з 1890 р. вже працює адвокатом у Городенці. Він виступає на вічах, створює хати-читальні в селах Городенківщини й Коломийщини, виступає захисником селян у судових процесах. За таку його активну громадсько-культурну і правозахисну діяльність, коломиїани у 1891 р. обирають його послом до галицького сейму, а городенківці у 1897 р. — до парламенту. У 1894 р. Т.Окуневський за образу намісника Галичини Бадені був притягнутий до суду, але оправданий за недостатністю доказів. А за образу власної гідності викликав на дуель польського посла графа Розвадовського і відрубав йому шаблю вухом, після чого той втік з поля бою.

У самій Городенці та повіті, де провадив свою адвокатську практику аж до 1937 р., Т.Окуневський зробив чимало для пробудження національної свідомості українців та організації культурно-освітнього життя. Упродовж більш як 40 років він був головою місцевої «Просвіти», допомагав власними коштами у будівництві приміщення для «Народного Дому», спричинився до створення таких товариств, як «Міщанська Родина», «Бесіда», «Товариство кредитове», «Повітовий Союз Кооператив», книгарні, хору «Боян», а в 1909 р. — української гімназії «Рідної Школи» ім.Т.Шевченка. Всі ці товариства (окрім школи, яка мала окреме приміщення, збудоване народним коштом) діяли при «Народному Домі», який був центром громадського та культурного життя не тільки Городенки, але й усього повіту. У 1907 р. населення Городенківщини вдруге довірило Т.Окуневському відстоювати їх інтереси в австрійському парламенті.

Як адвокат Т.Окуневський брав участь у таких гучних політичних процесах, як справа М.Січинського та процес українських студентів (Ярослава Весоловського і його товаришів) проти польського письменника Генрика Сенкевича за зневагу чести українського народу. Обидва процеси адвокат Т.Окуневський виграв.

В час Першої світової війни Т.Окуневський у 1915 р. був заарештований російськими властями у Чорткові і разом з родиною вивезений до Києва. У Києві протягом двох років він працював секретарем у «Хозяйському Обществе». Після лютневої революції 1917 р. при сприянні Д.Дорошенка, який став комісаром Буковини та Східної Галичини, Т.Окуневський повернувся до Городенки і був призначений головою повітового суду.

В роки ЗУНР з листопада до січня 1919 р. Т.Окуневський, як член Національної Ради, був повітовим комісаром ЗУНР, а в січні 1919 р. був обраний членом президії Національної Ради та призначений радником Апеляційного Суду і переїхав до Станислава. За дорученням уряду ЗУНР у квітні 1919 р. Т.Окуневський був направлений до Чехословацької республіки шукати допомоги в боротьбі проти поляків. Оскільки в червні 1919 р. поляки окупували всю Галичину, то він виїхав із Праги до Парижу, де включився в роботу української делегації на мировій конференції. На переговорах із американською делегацією Т.Окуневському вдалося добитися згоди на проведення плебісциту у Східній Галичині, який мав вирішити подальшу долю краю. Однак Франція не допустила плебісциту, а сам Т.Окуневський, приїхавши в Городенку, був арештований польськими властями і кілька місяців просидів у Коломийській тюрмі. Після відомого рішення Ради амбасадорів від 14 березня 1923 р. Т.Окуневський припинив свою політичну діяльність і продовжив адвокатську та громадсько-культурну працю у Городенці, ставши почесним членом «Просвіти» та «Союзу українських адвокатів».

У 1935 р. українська громадськість краю тепло вшанувала 50-річчя його громадської праці. На ювілейні урочистості до Городенки приїхали представники від багатьох українських громадських та політичних організацій. На адресу Т.Окуневського надійшли тисячі вітальних телеграм.

Помер Т.Окуневський 19 липня 1937 р. і був похований у Городенці. Його похорон, як і похорони всіх відомих громадсько-культурних діячів, представників «адвокатської доби», що присвятили все своє життя служінню Україні й українському народу, переросли в національну маніфестацію, в якій взяли участь десятки тисяч народу.

ОЛЕСНИЦЬКИЙ ЄВГЕН (05.03.1860-26.10.1917), адвокат, громадсько-політичний діяч, економіст, публіцист, дійсний член НТШ. Народився у с.Говилів Великий Гусятинського повіту у сім'ї священика. Навчався у Тернопільській гімназії, де брав участь у таємній молодіжній організації «Громада», що видавала часопис «Сніп».

У 1878 р. Є.Олесницький поступає на навчання до Львівського уні-

верситету на юридичний факультет і стає членом студентського товариства «Дружній Лихвар» (з 1882 р. «Академічне Братство»). Разом із К.Левицьким, А.Чайківським, А.Могильницьким та Г.Дзеровичем прилучився до створення «Кружка правників» (1881), а у 1889 р. — до видавництва першого юридичного журналу «Часопись правнича». Після закінчення університету проходив адвокатську практику у Львові, а 1 серпня 1891 р. відкрив свою адвокатську канцелярію у Стрию, де працював до 1909 р. У 1897 р. разом з адвокатом Т.Окуневським виступав у обороні черніївських селян на судовому процесі у Станиславові з приводу кривавих виборів 1897 р., під час яких був убитий селянин Стасюк. Упродовж 1909-1914 рр. працює у Львові, а в часі війни переїхав до Відня, де раптово помер 26 жовтня 1917 р. Похований у Стрию.

Як громадський діяч Є.Олесницький брав активну участь у діяльності товариства «Просвіта». 1892 року заснував філію «Просвіти» у Стрию, а при ній «Щадничо-позичкову касу» (1894) та «Краєвий господарсько-молочний союз» (1905). Крім того, прилучився до створення цілого ряду інших економічних товариств і установ у повіті та краю. Але одна найбільших заслуг Є.Олесницького полягає у тому, що саме він реорганізував і фактично створив заново товариство «Сільський Господар», що дбало про економічний розвиток українського селянства. При товаристві був створений «Крайовий Союз господарсько-торговельних спілок», а також друкований орган «Господарська часопись» та бібліотека «Сільського Господаря».

Як політик Є.Олесницький належав до національно-демократичної партії, співзасновником якої був. Особливо яскраво проявилась політична діяльність Є.Олесницького в австрійському парламенті (1907-1917 рр.) та галицькому сеймі (1900-1910 рр.). Є.Олесницький був першим головою української депутатської фракції в галицькому сеймі. Особисто ним було внесено чимало запитів до парламенту й сейму з метою покращення соціально-економічного та культурно-освітнього життя українців-галичан. Успіхом було й те, що йому вдалося добитися від уряду державного фінансування «Сільського Господаря», що дало можливість поширити гуртки цього товариства майже у кожному селі Східної Галичини. В час війни Є.Олесницький був членом загальної Української Ради, створеної у Відні 5 травня 1915 р. з Головної Української Ради та Спілки Визволення України. За дорученням проводу Загальної Ради писав тексти заяв-протестів проти переслідування російськими окупаційними властями українців у Галичині. Підготував проект закону про поділ Галичини для прем'єр-міністра австрійського уряду Штірка.

Як публіцист Є.Олесницький тісно співпрацював з такими газетами,

як «Правда», «Батьківщина», «Діло», які, за словами К.Левицького, «виховували українську інтелігенцію в культурі й політиці». Був у дружбі з І.Франком і допоміг йому примиритися зі старшим поколінням народоців, яке збойкотувало поета після арештів «соціалістів», а особливо після заснування радикальної партії.

Є.Олесницький дуже любив театр і підтримував тісні контакти з «Руською Бесідою», при якій існував народний театр. Для театральної трупи переклав з інших мов ряд драматичних творів та кілька опереток.

Плідно працював Є.Олесницький і в науковому плані щодо вдосконалення української правничої термінології та поглиблення теоретичних основ цивільного права, за що і був у 1899 р. обраний дійсним членом НТШ.

ОЛЕСНИЦЬКИЙ ЮЛІАН (03.06.1878- 06.1941), адвокат, громадсько-політичний діяч. Народився у Станиславові у міщанській родині середнього достатку. Після закінчення гімназії вивчав право у Львівському та Віденському університетах, а з 1902 р. проходив адвокатську практику у свого стрийка д-ра Є.Олесницького у Стрию, д-ра Т.Окуневського в Городенці та д-ра М.Савчака в Борщеві.

У 1911 р. він відкриває власну адвокатську контору у Станиславові по вул.Липовій (тепер Шевченка). В часи воєнного лихоліття воював у австрійській армії, а з 1918 р. — в УГА. Потрапив до польського полону, з якого повернувся наприкінці 1920 р.

З 1921 по 1939 рік Ю.Олесницький працює приватним адвокатом у Станиславові. Одночасно віддає багато часу громадсько-освітній роботі. Був членом чи не всіх існуючих тоді у Станиславові українських товариств: «Просвіти», «Рідної школи», «Пласту» тощо. Як політик Ю.Олесницький належав спочатку до УРП, потім до НДП, а з 1925 р. — до УНДО, очолюючи до 1933 р. Станиславівський Окружний Комітет УНДО. Про велику популярність і авторитет Ю.Олесницького серед українського населення міста й навколишніх сіл свідчить той факт, що коли його у 1939 р. заарештувало НКВС, то селяни зібрали тисячі підписів під петицією з вимогою звільнити його. Однак це не допомогло. Ю.Олесницький був засуджений до восьми років каторги, з яких відбув тільки рік, і в червні 1941 р. помер у одному з концтаборів Свердловської області.

ОНУФЕРКО ГРИГОРІЙ (18.01.1878-04.03.1943), суддя, адвокат, громадський діяч. Народився у Тернополі. Після закінчення місцевої гімназії продовжував навчання у Львівському університеті. Працював кілька років повітовим суддею в Делятині, а потім прокурором у окружному суді в Станіславі.

У 1920 р. Г.Онуферко не пройшов випробування на «лояльність» до польських властей і був відправлений на пенсію. Однак це не засмутило його, і він невдовзі відкриває власну адвокатську канцелярію. Виступив вдало оборонцем у кількох політичних процесах у справі УВО-ОУН.

Г.Онуферко брав активну участь у громадсько-культурному житті міста, очолював такі товариства, як «Бесіда», Український музичний інститут, а особливо любив співоче товариство «Боян» і віддавав йому багато вільного часу.

З приходом більшовиків емігрував до Кракова, де включився в роботу Українського Центрального Комітету та допомогового комітету.

З приходом німців Г.Онуферко повернувся до Станиславова і разом з д-ром Осипом Бойчуком знову відновив роботу адвокатської канцелярії та «Бояна». Маючи замилювання від співу, не пропускав жодного концерту. Під час виступу відомої на той час віолончелістки Христі Колесси раптово помер від сердечного приступу. Похований на цвинтарі по вул. Незалежності. У 1980-х рр. могилу було зруйновано.

ОХРИМОВИЧ ВОЛОДИМИР (27.05.1870-06.11.1931), адвокат, громадсько-політичний діяч, етнограф, журналіст. Народився у с.Велдіж Долинського повіту в сім'ї священика. Після закінчення Стрийської гімназії навчався у Львівському університеті. Закінчивши його у 1893 р., В.Охримович проходить адвокатську практику в Стрию у д-ра Є.Олесницького і одночасно займається науковою роботою. У 1897 р. він здобуває ступінь доктора права і до 1907 р. працює адвокатом у Заліщиках. На запрошення дирекції кредитного товариства «Дністер» переїжджає до Львова і працює адвокатом у цьому товаристві. У 1907 р. був обраний послом до парламенту.

В час російської окупації Львова у 1915 р. був заарештований і засланий у Сибірськ, звідки повернувся у 1917 р. У жовтні 1918 р. як посол стає членом Української Національної Ради й активно включається у розбудову ЗУНР. Починаючи з 20-х рр. і до смерті працював у Львові, зокрема у 1920-1925 рр. був деканом правничого факультету Українського таємного університету, а після його закриття провадив приватну адвокатську практику.

Як політик В.Охримович був співзасновником Українсько-руської радикальної партії. З 1899 р. входить до Національно-демократичної партії (перейменованої у 1919 р. в Українську трудову партію), головою якої він був з 1923 р., а з 1925 р. стає членом УНДО.

Як журналіст він тісно співпрацював із журналами «Народ», «Життя і слово» та газетами «Громадський голос», «Діло». У 1902 р. був редактором «Діла», а крім того — редактором часописів «Будучність», «Свобода» та «Стрийський голос».

Плідними були здобутки В.Охримовича й на науковій ниві. Під впливом І.Франка, з яким був дружній, Володимир Охримович захоплюється дослідженням і збиранням народного фольклору правового характеру, чому присвятив ряд праць, як от: «Знадоби до пізнання народних звичаїв і поглядів правних», «Українські приповідки правничі, систематично впорядковані та юридично пояснені» та ін. Його наукова діяльність була гідно оцінена НТШ, дійсним членом якого він став, а також Петербурзькою Академією Наук, член-кореспондентом якої був.

ПАРТИЦЬКИЙ ЙОСИФ (1868-1931), адвокат і громадський діяч. Навчався у Львівській академічній гімназії та Віденському університеті, де був активним членом студентського товариства «Січ».

Після закінчення університету свою трудову діяльність почав суддею, а невдовзі адвокатом у Станиславові. Відзначався високим професіоналізмом і майже не програвав судових процесів. У вільний від основної роботи час цікавився культурно-освітнім та громадським життям міста.

У часи ЗУНР був референтом секції Секретаріату справедливості. А коли уряд ЗУНР разом з армією відійшли за Збруч, Й.Партицький залишився у Станиславові і був обраний радним міста, головою Українського Клубу в міській раді та міським асесором.

Брав участь в організації «Союзу Українських Адвокатів» і, як старійшина українських правників, головував на Установчих зборах СУА.

ПЕТРУШЕВИЧ ЄВГЕН (1863-1940), адвокат; громадсько-політичний діяч, голова Української Національної Ради, президент ЗУНР (ЗО УНР), член Директорії. Народився у Буську. Закінчив Львівський університет, де брав активну участь у студентському житті, очолюючи деякий час «Академічне Брацтво». З 1896 р. провадив власну адвокатську практику у Сокалі, звідки у 1907 р. був обраний до парламенту. У 1910 р. переніс свою контору до Сколе, де також здобув прихильність і повагу місцевих українців, які обрали його послом до галицького сейму (1910). До грудня 1916 р. Є.Петрушевич був заступником К.Левицького на всіх його посадах, які він очолював. У зв'язку з сумнозвісним «актом двох царів» від 5 листопада 1916 р. К.Левицький був усунутий зі всіх його посад, окрім голови Народного Комітету УНДП, а українські посольські фракції в парламенті й сеймі очолив Є.Петрушевич.

10 жовтня 1918 р. Українська Національна Рада обрала його головою, і від імені Ради Є.Петрушевич проголосив 19 жовтня про утворення на етнічних українських територіях, що входили до складу Австро-Угорщини, Української Держави, яка після листопадових подій 1918 р. стала

називатися ЗУНР. Представляючи Українську Національну Раду у Відні, Є.Петрушевич разом з іншими членами Ради добивався від цисаря офіційного визнання цього рішення. Однак подальші військові дії з боку поляків не дали можливості Є.Петрушевичу приїхати до Львова. Тому до початку січня 1919 року керівництво урядом ЗУНР і рештою членів Ради, які перебували в Галичині, здійснював К.Левицький.

Тільки 3 січня 1919 р. у Станиславові змогли зібратися всі члени Національної Ради на своє друге засідання. На цьому засіданні був затверджений «Акт злуки» ЗУНР з УНР та обраний новий уряд ЗУНР. Президентом ЗУНР був обраний Є.Петрушевич.

Після злуки ЗУНР і УНР 22 січня 1919 р. на Софіївській площі в Києві Є.Петрушевич став членом Директорії і здійснював від її імені керівництво Західною Областю Української Народної Республіки (ЗО УНР). До червня 1919 р. уряд ЗО УНР перебував у Станиславові.

В час відступу УГА до Збруча і у зв'язку з критичним становищем ЗО УНР Національна Рада надала Є.Петрушевичу в червні 1919 р. надзвичайні повноваження, і він став диктатором ЗО УНР. Однак незгодженість політичних та військових дій під час перебування УГА та уряду ЗО УНР на Великій Україні привели до втрати всієї території Галичини. Уряд ЗО УНР наприкінці 1919 р. емігрував до Відня. А після сумнозвісного договору С. Петлюри з Ю.Пілсудським у квітні 1920 р. без відома уряду ЗО УНР Є.Петрушевич анулював «Акт злуки» і відновив попередню назву держави — ЗУНР.

Дипломатичні місії ЗУНР не зуміли вплинути на Раду Амбасадорів у питаннях щодо подальшої долі Східної Галичини, і після їх рішення 14 березня 1923 р. Є.Петрушевич розпустив свій уряд, а сам переїхав до Берліна. Тут він ще довгий час шукав підтримки у політичних кіл Європи щодо перегляду питання про Східну Галичину в Лізі Націй, але безуспішно. Останні роки життя провів у матеріальній скруті. Похований у Берліні на цвинтарі римо-католицької катедри св.Ядвіги.

РОНДЯК ПЕТРО (1873-1944), адвокат, суддя, громадсько-політичний діяч. Народився на Самбірщині. Закінчив Львівський університет. З 1918 р. працював адвокатом у Косові. Проявив себе активним громадсько-культурним діячем. Працював у місцевій філії «Просвіти», «Рідної Школи», був засновником «Народного Дому». Разом із М.Павликом заснували у 1923 р. у Косові килимарську спілку «Гуцульське мистецтво». Провадив активну роботу щодо створення в Косові Гуцульського музею, де б експонувалися вироби народного мистецтва.

Як політичний діяч належав до УНДО. З його ініціативи 8 грудня

1926 р. у Косові відбувся повітовий з'їзд УНДО, який обрав П.Рондюка головою Повітового Комітету та членом ЦК УНДО.

РУБІНЧЕР ЛЕВ (1900 — ?) адвокат, педагог, громадський діяч.

Закінчив Київський комерційний інститут, в якому протягом 1924-1926 рр. був викладачем. Паралельно здобув юридичну освіту. У 1926 р. переїхав до Коломиї, де відкрив власну адвокатську канцелярію і практикував до 1939 р. У 1941 р. був призначений прокурором Округного суду в Чорткові, а 1942 р. повернувся до Коломиї і впродовж 1943-1944 рр. був посадником міста. У 1944 р. емігрував до Німеччини, а звідти до США, де й помер.

САЛИГА ПЕТРО (17.03.1908-?), адвокат, громадський діяч. Закінчив Станиславівську гімназію (1928) та Львівський університет (1934). До війни був на адвокатській роботі та працював у різних українських економічних кооперативах. У 1944 р. емігрував до Німеччини. Працював адвокатом у службі переміщених осіб в американській окупаційній зоні. У 1948 р. переїхав до Канади, де довгий час працював у кредитному кооперативі «Карпатія». У 1958 р. закінчив Махнітобський університет. У 1965 р. був обраний головою Махнітобської філії «Суспільної служби українців Канади», а в 1974 р. — головою кредитової кооперативи Північного Вінніпегу.

САЛЯК ОЛЕКСІЙ (29.03.1871-28.10.1932), суддя, громадський діяч. Народився у Ходорові в селянській сім'ї. Навчався у Львівській та Стрийській гімназіях. Право студіював у Львові (1892-1895), Відні (1895-1896) та Кракові (1896-1897). З липня 1897 р. до 1911 р. працював суддею у Ходорові, Золочеві, Золотому Потоці й Бурштині. З 1911 до 1928 рр. працював радником Округного Суду в Станиславові.

Брав активну участь у діяльності різних громадських об'єднань: у Станиславові був членом віділу Інституту Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії; у Львові — член Надзірної Ради та Контрольної Комісії Земельного Банку Гіпотечного; у Бібрці — член віділу Шкільної Повітової Ради; у Ходорові — голова комітету будови церков у місті та член усіх наявних українських культурно-освітніх товариств.

У 1930 р. О.Саяк був обраний першим головою Української Народної Обнови (колишнє Українське Християнське Об'єднання). Користувався великим авторитетом і повагою серед населення міст, де працював, і славився як жертводавець. Тому коли він помер, то, як писала газета «Нова зоря», в останню дорогу його прийшли провести «12 поважних священиків зі Львова, Станиславова й Ходорівщини, — йшов за його домовиною весь Ходорів, буквально все українське населення від старців до дітей включно, значна частина жидів і навіть поляків».

СЕМАНЮК ІВАН-МАРКО ЧЕРЕМШИНА (13.06.1874-25.04.1927), адвокат, письменник, громадсько-культурний діяч. Народився у с.Кобаки на Косівщині в сім'ї дяка. Закінчив Коломийську гімназію та Віденський університет (1901). Протягом 1905-1906 рр. проходив судову практику у Віденському карному та торговельному судах. У липні 1906 р. отримав ступінь доктора права і переїхав до Делятина. Тут практикував відомий адвокат Микола Лагодинський, у конторі якого він працював адвокатом до жовтня 1912 р. Пізніше у своїм творі «Моя біографія» І.Семанюк писав про делятинський період, що окрім адвокатської практики «займався січовою організацією та просвітою селян, залізничних, солінірних та тартачних робітників. В кожному селі знала мене і мала дитина, мужики мене дуже полюбили».

Наприкінці 1912 р. І.Семанюк відкриває власну адвокатську контору у Снятині, де і працював до самої смерті.

У листопадові дні 1918 р. І.Семанюк був обраний головою міського урядового комітету і бургомістром Снятина. Упродовж 1922-1924 рр. він очолював прибічну раду при міській управі. Двічі обирався головою снятинської філії «Сільського господаря», тісно співпрацював з міською «Просвітою» та «Товариством взаємної допомоги українського народного вчителства». Описуючи снятинський період його діяльності, В.Стефанік писав, що «його особа і його адвокатська канцелярія зробилася центром в повіті і місті українського життя в його найрізноманітніших формах, і до кінця його життя той центр лишився».

Окрім своєї адвокатської та громадської роботи, Іван Семанюк відомий широкому загалу і як письменник своїми численними новелами й оповіданнями із життя гуцульських селян, які підписував псевдонімом Марко Черемшина.

СТАВНИЧИЙ РОМАН-ЄВГЕН (15.05.1889-17.11.1959), адвокат, громадсько-культурний діяч. Народився у с.Куропатники Бережанського повіту в сім'ї управителя школи. Закінчив Бережанську гімназію, а право вивчав у Чернівецькому та Львівському університетах. Під час Першої світової війни працював у суді в Перемишлі. В часи ЗУНР перебував в УГА у 8-ій Самбірській бригаді і був членом Польового Суду 3-го корпусу УГА, а згодом і ЧУГА. Після роззброєння 3-ї бригади поляками у квітні 1920 р. перебував у таборі для інтернованих у Тухолі (Польща). Повернувшись із полону на початку 1921 р. Р.Ставничий переїжджає разом із сім'єю до Коломиї і працює спочатку помічником адвоката в канцелярії д-ра А.Чайковського, а з 1935 до 1939 р.р. після смерті А.Чайковського, очолює цю канцелярію. З приходом більшовиків, як і багато інших представників свідомої української інтелігенції, постійно перебував у полі зору НКВС. Тіль-

ки щаслива доля врятувала його від арешту і заслання. Під час німецької окупації короткий час був секретарем голови українського уряду Коломийської округи, а з 1942 до 1944 рр. працював адвокатом. У 1944 р. з наступом радянських військ емігрував до Австрії, згодом до Західної Німеччини, а в 1953 р. — до США (м.Буффало), де і помер.

Протягом усього життя Р.Ставничий не розлучався з музикою. Мав прекрасний голос, добре грав на мандоліні й віолончелі. Навчаючись у гімназії, організував «мандоліновий оркестр», з яким об'їхав майже всі села повіту. Був у добрій дружбі з композитором Денисом Січинським, який у той час проживав у с.Лапшині коло Бережан. Композитор подарував йому свій «Альбом пісень» із дарчим написом, яким Р.Ставничий дуже дорожив. Не розлучався з піснею і мандоліною і в студентські роки, влаштувавши веселі «студентські заботи». Любов до музики й української пісні допомогли йому та сотням інших військовополонених коротати важкі дні ув'язнення в Тухолі. З його ініціативи був організований хор, який часто виступав перед військовополоненими та населенням міста. У Коломиї Р.Ставничий відновив роботу заснованого ще Д.Січинським хору «Боян» і до початку 30-х років був його диригентом. У 30-х роках організував хор «Каменярь» та Музичне товариство ім.М.Лисенка, при якому була відкрита музична школа, а хор вчителів шкіл Коломийського повіту на конкурсі у Львові в 1933 р. з нагоди річниці товариства «Взаємна поміч українського вчителства» зайняв перше місце. Крім того, Р.Ставничий був ініціатором створення духового оркестру при товаристві «Сокіл» та симфонічного оркестру при Товаристві ім.М.Лисенка. Перебуваючи в еміграції, Р.Ставничий і там не припиняв своєї мистецької роботи. У 1946 р. було створене «Співоче товариство «Боян», хор якого брав участь у Службах Божих та різного роду імпрезах українських громад в Австрії та Німеччині. І навіть під час переїзду до США на кораблі теж був організований хор, яким керував Р.Ставничий.

У Буффало Р.Ставничий також організував співоче товариство «Боян» і до останніх днів життя був його диригентом.

СТАРСОЛЬСЬКИЙ ВОЛОДИМИР (1878-1942), адвокат, громадсько-політичний діяч, доктор права, дійсний член НТШ. Народився у м.Ярослав (тепер територія Польської Республіки). Навчаючись у Львівському університеті, прилучився до створення студентського часопису «Молода Україна», редактором якого був з 1900 р.

Організатор акції протесту студентів-українців Львівського університету 1900-1901 рр. Закінчив навчання у Віденському університеті, де ус-

пішно склав іспит на доктора права.

Адвокатську діяльність починає у Львові, відкривши власну контору. Найбільш відомим його процесом був захист М.Січинського, якому вдалося замінити вирок смертної кари на 25-річне ув'язнення.

З початком Першої світової війни В.Старосольський як член Головної Української Ради та Боевої Управи активно сприяє організації легіону Українських Січових Стрільців.

В час листопадового зриву 1918 р. В.Старосольський входив до Військового Комітету, який підготовляв збройне повстання. Восени 1919 р., коли уряд УНР перебував тимчасово в Кам'янці-Подільській, В.Старосольський став помічником міністра закордонних справ в уряді І.Мазепи та одночасно викладав право в тамтешньому університеті.

На початку 1920 р. емігрує до Відня. Невдовзі переїздить до Праги, де працює професором в Українському Вільному Університеті, а з 1923 р. одночасно і в Українській господарській академії в Подєбрадах. Окрім викладацької роботи, пише ряд наукових праць, як от: «Теорія нації» (1921), «До питання про форми держави» (1925), «Держава і політичне право» (У 2-х томах, 1925). Саме за активну наукову діяльність В.Старосольський у 1923 р. був обраний дійсним членом НТШ.

У 1928 р. В.Старосольський повернувся до Львова. Працював у НТШ, СУА, Головній адвокатській палаті, займався приватною адвокатською практикою.

З приходом більшовиків В.Старосольський за порадою митрополита А.Шептицького не емігрував, а залишився у Львові. Був прийнятий на роботу до Львівського університету, однак у грудні 1939 р. був арештований НКВС. В лютому 1940 р. він був етапований зі Львова до Києва, де 25 жовтня 1940 р. «трійка» винесла В.Старосольському вирок — 8 років ув'язнення. Відбував покарання у Маріїнській в'язниці, де й помер 25 лютого 1942 р. від виснаження й голоду.

СТЕБЕЛЬСЬКИЙ ПЕТРО (1857-1923), доктор права, педагог, дійсний член НТШ. Народився у с.Немирові. Закінчив Станиславівську гімназію та Львівський університет (1878). У 1879 р. отримав у Краківському університеті ступінь доктора права. Після адвокатської практики з 1888 р. працює асистентом, а з 1892 р. — професором карного права у Львівському університеті.

Як науковець, видав цілий ряд праць, за які був обраний дійсним членом НТШ. Серед них — «Нелітні преступники в світлі нових напрямків в праві карнім», «Австрійський процес карний» та інші. Видав посмертну

працю завідувача кафедри О.Огоновського «Система австрійського приватного права» (1897), а також багато працював над удосконаленням правничої термінології в українській мові та над перекладами законів.

СТЕПАНЯК МИХАЙЛО (1905-1967), адвокат, політичний діяч. Народився у с.Дзвинячі Богородчанського повіту. Закінчив Станиславівську гімназію (1926) та юрфак Львівського університету (1931). Навчаючись у Львові, був редактором нелегального молодіжного журналу «Сяйво». Як політик спочатку симпатизував комуністам, але згодом порвав із ними і перейшов до націоналістів, ставши членом ОУН. У 1941 р. він був призначений референтом пропаганди в Галичині, а в 1943 р. — провідником земель «Захід». Після звільнення області від німецьких окупантів продовжував підпільну боротьбу проти радянської влади, але наприкінці 1944 р. був арештований НКВС. Покарання відбував у Казахстані і був звільнений тільки в 1961 р. Останні роки свого життя доживав у рідному селі, де і помер 13 березня 1967 р.

СТЕФАНИК СЕМЕН (01.03.1904-15.03.1981), адвокат, громадський та державний діяч. Народився у с.Стецева на Снятинщині у сім'ї відомого письменника Василя Стефаника. Навчався у Городенківській та Коломийській гімназіях. Після гімназії працював деякий час робітником на нафтовій копальні в Биткові. У 1930 р. закінчив юрфак Львівського університету і працював помічником адвоката у Львові. З приходом радянської влади С.Стефаник був серед тієї частини української інтелігенції, яка тісно співпрацювала з новою владою. А новій владі у свою чергу потрібні були голосні імена — Франка, Стефаника, Щурата, як робітничо-селянських письменників. Тому не дивно, що С.Стефаник, як син відомого письменника, з 1946 р. постійно перебував на керівних посадах: протягом 1953-1954 рр. був заступником голови Ради Міністрів УРСР, а з 1954 по 1969 р. — головою Львівського облвиконкому. Був депутатом Верховної Ради СРСР та УРСР кількох скликань. Вийшовши на пенсію, він протягом 12-и років був директором Львівського літературно-меморіального музею І.Франка та активним членом товариства «Україна».

СТЕФАНИК ЮРІЙ (24.07.1909-25.04.1985), юрист, громадсько-культурний діяч, письменник. Третій син В.Стефаника. Навчався у Городенківській та Коломийській гімназіях. Закінчив юрфак Львівського університету, але роботи за фахом у Галичині не зміг знайти. Тому на кошти митрополита А.Шептицького виїхав на роботу до Канади, звідки повернувся у 1939 р. Короткий час був професором, завідувачем кафедри української мови Львівського університету й нелегально належав до ОУН. Вос-

ени 1940 р. Юрій Стефанік був заарештований. І тільки ім'я батька та старання депутатів Верховної Ради УРСР Петра Франка і Кирила Студинського допомогли йому вирватися із застінків НКВС. У часи німецької окупації Ю.Стефанік став активним учасником похідних груп ОУН на Велику Україну, де і був схоплений гестапо. І знову щаслива доля посміхнулася йому — він був випущений на волю і зайнявся літературною працею. У 1944 р. Ю. Стефанік емігрував до Західної Німеччини, а звідти у 1950 р. переїхав до Канади, де проживав до своєї смерті. За приналежність до ОУН про Ю.Стефаніка у часи радянської дійсності не можна було й згадувати. Його фотографії поряд із братами Кирилом і Семеном не було й у меморіальному музеї В.Стефаніка в Русові.

Хоч Ю.Стефанік і закінчив юридичний факультет, але юристом працював дуже мало. По батьківській лінії йому передався талант письменника, і в літературному світі він відомий під псевдонімами Юрій Гаморак (дівоче прізвище матері) та Юрій Кленовий. Літературна творчість Ю.Стефаніка починається з 1939 р., коли вперше побачили світ його спогади про батька та Леся Мартовича. Також він разом із С.Крижанівським підготував до друку перше видання творів В.Стефаніка (Львів, 1942) та Леся Мартовича (Львів, 1943). Але основна діяльність Ю.Стефаніка припадає на канадський період його життя, коли він поселився в Едмонтоні. Багато писав, редагував підручники для українських шкіл, був членом української письменницької організації «Слово» та головою українських письменників у діаспорі.

ТРИЛЬОВСЬКИЙ КИРИЛО (06.06.1864-19.09.1941), адвокат, громадсько-політичний діяч, публіцист, журналіст, поет, засновник «Січі» в Галичині. Народився у с.Богутин на Львівщині у сім'ї священика. Ходив до гімназії у Бродах, Золочеві, а закінчував навчання у Коломиї, оскільки батько отримав парафію в с.Будиліві. Університетські студії проходив у Чернівцях, Львові та Відні. Наприкінці 90-х років отримує ступінь доктора права і у 1901 р. відкриває в Коломиї власну адвокатську канцелярію. Майже все життя К.Трильовського пов'язане з Покуттям, а особливо з Коломиєю.

К.Трильовському завжди була властива жадоба політичної діяльності і творення чогось нового, що принесло б користь українському загалу. Так, ще у шкільні роки він створює в Коломийській гімназії українську бібліотеку, а згодом, навчаючись в університеті, — читальню «Просвіти» у с.Карлів на Снятинщині. У травні 1900 р. в с.Заваллі цього ж повіту він організовує українське молодіжне товариство «Січ» гімнастично-пожежного характеру, яке мало виховувати українську молодь у козацькому, національному дусі. Це перше товариство дало поштовх до розвитку січо-

вого руху в Галичині й на Буковині, і перед Першою світовою війною «Січ» нараховувала понад 900 осередків, які об'єднували понад 40 тисяч осіб. Саме К.Трильовський є родоначальником січового стрілецтва. Завдяки його наполегливості вдалося добитися від воєводського управління реєстрації статуту «Товариства Українських січових стрільців» (січень 1913 р.), внаслідок чого при «Січі», «Соколі» і «Пластах» почали створюватися військові секції, де українська молодь проходила військову підготовку. У серпні 1914 р. ці стрільці і зложили основу легіону Українських Січових Стрільців, а у листопаді 1918 р. — основу Української Галицької Армії.

Як політичний діяч К.Трильовський причетний до створення Української радикальної партії, активним членом якої він був усе своє життя, а в роки війни, як член Головної Української Ради, очолював Боєву Управу, що займалася мобілізацією української молоді до армії. У 1907 і 1911 рр. К.Трильовський був двічі вибраний послом до парламенту, а у 1913 р. — до сейму і вніс понад 300 апеляцій на захист простого люду. Він виголосив у парламенті 11 великих промов, які тривали від 2 до 5 годин. Завдяки одній із них він домогся виділення для «Сільського господаря» 133 тисячі корон річної допомоги для піднесення селянських господарств.

К.Трильовський відомий своїми гострими публікаціями та січовими піснями, чимало з яких належать його перу. Так, ще у 1896 р. він організував у Коломиї видавництво часопису для робочого люду «Громада», а згодом календарі-журнали «Отаман» і «Запорожець», у 1913 р. — газету «Січові Вісті». Чимало його публікацій було у таких газетах і журналах, як «Батьківщина», «Громадський голос», «Хлібороб», «Зоря», «Народ» та інших. За далеко не повними підрахунками, К.Трильовський за своє життя опублікував понад 1800 статей та видав понад 80 популярних книжок і брошур, які виходили під його іменем або псевдонімами: Клим Обух, Гайдамака, Кирило, Приятель, Радикал, Січовий батько та інші. Ще 1888 року він видав свою першу збірку поезій, про яку схвально відгукнувся І.Франко. К.Трильовський є автором такої популярної січової пісні, як «Гей, там на горі «Січ» іде». Для «Січі» писали пісні такі відомі поети Галичини, як І.Франко, К.Малицька, О.Маковей, С.Яричевський, І.Петришич, В.Пачовський, Д.Малицький та ін.

Окрім тісних взаємин з І.Франком, який був почесним членом «Січі», К.Трильовський підтримував дружні взаємовідносини з Василем Стефаніком аж до його смерті. Був знайомий також із Лесею Українкою.

Як адвокат К.Трильовський часто виступав оборонцем на різних судових процесах, найбільшим із яких був процес 1911 року у справі 401 студента, які домагалися відкриття українського університету у Львові.

В часи ЗУНР К.Трильовський входив до складу Української Національної Ради. Після відступу УГА за Збруч перебував на Великій Україні, намагаючись і там поширити серед молоді січовий рух. Однак військові дії не дали змоги зробити це в масштабах Галичини.

Після краху національно-визвольних змагань К.Трильовський переїжджає на Закарпаття, а згодом до Відня, де входить до Кодифікаційної комісії в еміграційному уряді ЗУНР.

З еміграції К.Трильовський повернувся 1927 року і деякий час працював адвокатом у Гвіздці. Хвороба й вік не давали йому змоги займатися активною політичною і громадською роботою у 30-х роках. Саме це і врятувало К.Трильовського від Сибіру з приходом радянської влади, хоча по кабінетах НКВС довелося походити чимало. Хвороба прогресувала, і 19 жовтня 1941 р. К.Трильовський помер. Похований у Коломиї.

ТУРЯНСЬКИЙ ІВАН (1889-1956), адвокат, громадський діяч. Навчався у Коломийській гімназії і Чернівецькому та Львівському університетах. Адвокатську практику проходив у Львові у відомого адвоката С.Федака, а перед війною відкрив власну адвокатську контору в Коломиї. Під час Першої світової війни вступив добровольцем до легіону УСС. Влітку 1915 р. повернувся до Коломиї для вербування добровольців.

Брав активну участь у державотворчих процесах у період ЗУНР.

У час польської окупації був адвокатом у Коломиї, активно прилучився до громадського життя міста. 1944 року емігрував до США, де і помер.

ФЕДАК СТЕПАН (1861-1937), адвокат, громадсько-політичний діяч, перший президент СУА. Навчався у Львівській академічній гімназії та Львівському університеті. Був членом студентського товариства «Академічний кружок», а згодом перейшов до «Академічного Брацтва». Разом із К.Левицьким, А.Чайковським прилучився до створення у 1882 р. «Кружка правників».

Після закінчення університету С.Федак починає свою адвокатську діяльність у Львові. Підтримуючи дружні відносини з К.Левицьким, він під його впливом на початку 90-х років активно включається в економічну діяльність «Просвіти». Стає головою «Народної Торговлі», співзасновником «Краєвого Союзу Кредитового», «Української Щадниці», «Дністра», «Земельного Банку Гіпотечного», «Карпатії» та інших кооперативно-економічних установ, за винятком політичних. Бо С.Федака, як писав у своїх спогадах К.Левицький, «до політики не почував спосібности та не хотів нею займатися і мене туди відсилав».

Під час Першої світової війни С.Федак залишився у Львові й був інтернований російською окупаційною владою, а у квітні 1917 р. він повернувся до Львова.

З перемогою Листопадової революції 1918 р. С.Федак став головою харчового уряду у першому Державному Секретаріаті, який очолював К.Левицький.

У час польської окупації краю очолив «Український горожанський комітет», який боронив права українців від свавілля польських цивільних та військових властей, а також сприяв поверненню українців з еміграції до рідного краю.

У травні 1923 р. на Установчому з'їзді «Союзу Українських Адвокатів» С.Федак був обраний першим президентом новоствореної організації. Крім того, він входив до державної Палати Адвокатів, у якій був заступником голови відділу у справах вдів та сиріт. Після повернення у 1925 р. з еміграції К.Левицького С.Федак передав пост президента СУА йому, а сам очолив кооперативно-кредитове товариство «Карпатія», президентом якого був майже до самої смерті.

ЧАЙКОВСЬКИЙ АНДРІЙ (15.05.1857-02.06.1935), адвокат, письменник, громадський діяч. Народився у м.Самборі. Після закінчення Самбірської гімназії (1877) навчався у Львівському університеті, де був членом студентського товариства «Дружній Лихвар». Він — один із співзасновників «Кружка правників» (1881). 1882 року А.Чайковський був мобілізований до австрійського війська. Військовий підрозділ, у якому він проходив службу, брав участь у придушенні боснійсько-герцеговинського повстання. Пізніше, у 1892 р., своє перебування у Боснії він описав у «Споминах з-перед десяти літ», які друкувалися в «Ділі». Звільнившись із війська, А.Чайковський проходив адвокатську практику у Самборі. 1890 року він відкриває власну адвокатську канцелярію в Бережанах, яку згодом переносить до Рогатина, Сколе, знову до Самбора, а у 1919 р. поселяється в Коломиї, де і проживає до своєї смерті.

Окрім адвокатської практики, А.Чайковський плідно працював на культурно-освітній ниві. У містах, де працював, прилучався до роботи в «Просвіті», організовував осередки «Сокола-Батька», «Січей», кооператив, антиалкогольних товариств «Відродження». Належав до національно-демократичної партії, а у 20-і рр. — до УНДО. В період національно-визвольних змагань займався організацією УСС, а в 1918-1919 рр. був повітовим комісаром ЗУНР на Самбірщині. Згодом події національно-визвольної боротьби описав у своєму творі «Чорні рядки» (Львів, 1930).

У післявоєнний період А.Чайковський прилучився до створення «Спілки українських адвокатів» (травень 1923 р.) і був головою СУА Коломийського округу. Наприкінці 20-х років він був обраний першим головою «Товариства

українських письменників і журналістів» у Львові, почесним членом «Просвіти».

У вільний від адвокатської практики та громадських справ час віддавався письменницькій роботі. «Його повісті й оповідання з українського минулого, — писав К.Левицький, — це національні цінності, що творять непропащу силу для підйому духа української нації». Особливо в цьому плані слід відзначити такі його історичні твори, як: «За сестрою», «На уходах», «Олексій Корнієнко», «Петро Конашевич-Сагайдачний», «Сонце заходить», «Богданко», «Полковник Михайло Кричевський», «Сагайдачний», «Побратими», «До слави», «Чорні рядки», які сприяли патріотичному вихованню української молоді 20-х — 30-х років в час польської окупації Східної Галичини. А такі його твори, як «До слави» й «Козацька помста» у 1929 р. були заборонені для друку.

ЧЕРНЯВСЬКИЙ ІВАН (1867-1959), адвокат, громадський діяч. Народився у м.Збаражі. Після закінчення Львівського університету працював суддею, а згодом адвокатом у Коломиї. Виступав захисником у процесі Степана Мельничука, який був розстріляний поляками у Чорткові 1922 р. За антипольські виступи був заарештований і сидів у тюрмі в Новому Санчі. У вільний від основної роботи час захоплювався філателією. Зібрав дуже цінну колекцію марок, написав ряд статей і книжку, присвячені філателії.

Цікавився життям і побутом гуцулів, збирав фольклорний та етнографічний матеріали і разом з В.Кобринським доклав чимало праці для відкриття Музею народного мистецтва Гуцульщини в Коломиї, у якому працював у післявоєнні роки.

ШУХЕВИЧ СТЕПАН (01.01.1877-06.06.1945), адвокат, суддя, громадський і військовий діяч. Народився у с.Серафінці Городенківського повіту у сім'ї священика. Після навчання у Львівській гімназії він у 1895 р. стає студентом Львівського університету, де вивчає право. Практику проходив у Відні, а з 1903 р. працював суддею у Раві-Руській, Долині, Дрогобичі.

У час війни спочатку був командантом куреня УСС, а згодом був перекинутий до австрійського підрозділу і відправлений на італійський фронт. Брав участь у воєнних діях 1918-1919 рр. у складі УГА.

У 20-х роках працює адвокатом у Львові. Серед його найкращих судових справ — справа Степана Федака (1922), Ольги Басараб (1924), Р.Шухевича й Б.Підгайного за атентат проти Собінського, процес над учасниками першого конгресу ОУН (1929) та інші. У 30-х роках він виступає захисником у багатьох судових процесах, пов'язаних із ОУН, найбільшим із яких був процес у справі 12 членів ОУН, які напали на пошту в Городку.

На жаль, С.Шухевичу та В.Старосольському не вдалося врятувати від кари смерті двох молодих українських юнаків Біласа й Данилишина, які були повішені. Як писав у своїх споминах С.Шухевич, у день страти «весь Львів, вся українська спільність в той день плакали і проклинали тих, що повісили прегарних українських хлопців. Були відчинені всі церкви Львова, в них горіло світло, люди наповнили церкви зщерт'ю і молилися, а дзвони гули і несли у світ відомість про смерть двох молодих українців, що втратили життя для ліпшого майбутнього рідної України. У цілій Галичині панував сум — важкий сум». А вже в судовому процесі у справі щодо вбивства міністра внутрішніх справ Польщі Б.Перацького С.Шухевичу разом з іншими адвокатами, які теж були задіяні в цьому процесі, вдалося врятувати від смерті весь крайовий провід ОУН на чолі з С.Бандерою.

Степан Шухевич, як висококваліфікований знавець карного права, мав славу найкращого касатора у цілій Польщі. Про це свідчить цілий ряд політичних процесів над ОУН.

Не припиняв адвокатської практики С.Шухевич і в роки німецької окупації, а з наступом радянських військ емігрував до Західної Німеччини, де і помер у місті Амберге.

ЦЮЦЮРА ТЕОДОР-БОГДАН (10.01.1919), правник, професор, ректор Українського Вільного Університету. Народився у с.Кобаках Косівського повіту в сім'ї директора школи. Закінчив Станіславівську гімназію, Львівський та Український Вільний Університет (Мюнхен). Деякий час навчався у Колумбійському університеті (Нью-Йорк). Брав участь у студентському русі, входив до складу керівного органу Центрального Союзу Українського Студенства.

З 1945 по 1948 рік працював секретарем факультету права і суспільно-економічних наук Українського Вільного Університету, а протягом 1948-1950 рр. — головним секретарем УВУ. 1951 року переїхав до США (Нью-Йорк), де активно співпрацював з НТШ та Українською Вільною Академією Наук і став їх дійсним членом. Т.Цюцюра входить до редколегії «Енциклопедії українознавства» і координує вихід першого тому (1961-1962 рр.). Упродовж 1969-1973 рр. Т.Цюцюра є головою відділу політичних наук УВАН і досліджує міжнародне та внутрішнє право країн Західної та Східної Європи й СРСР. Як відомий вчений, входив до ряду міжнародних наукових установ — Канадської Ради міжнародного права, Українсько-Американської асоціації університетських професорів та ін. У 1986 р. був обраний ректором Українського Вільного Університету.

ЯШАН ВАСИЛЬ (02.01.1894-12.03.1978), адвокат, громадський діяч. Народився у с.Серафинцях Городенківського повіту в селянській сім'ї. Після закінчення Коломийської гімназії (1913) поступив до Львівського університету, але Перша світова війна перервала навчання. З березня 1915 до листопада 1918 р. перебував у австрійській армії, а після проголошення ЗУНР вступив у ряди УГА.

По війні продовжує навчання в Українському таємному університеті у Львові, а з весни 1922 р. — у Празькому університеті, який закінчив у 1925 р. Адвокатську практику проходив у д-ра Василя Касіяна в Городенці. Склавши у 1933 р. адвокатський іспит, відкриває власну адвокатську канцелярію в Городенці. Бере участь у діяльності «Просвіти», «Рідної Школи», Повітового Союзу Кооператив.

У листопаді 1939 р. був заарештований НКВС, але в лютому 1940 р. звільнений. З радістю сприйняв звістку про відновлення Української Держави 30 червня 1941 р. На початку липня 1941 р. був обраний головою Городенківського повітового управління, а невдовзі був призначений заступником голови обласної управи. Редагував «Вістник Станиславівської обласної управи». Як член ОУН, тісно співпрацював із оунівським підпіллям.

У липні 1944 р. емігрував до Австрії, де певний час був організаційним референтом «Українського центрального допомогового об'єднання українців у Австрії». 1949 року переїхав до Канади (Торонто), де працював у різних українських громадських організаціях. В еміграції написав ряд книжок про національно-визвольні змагання 1918-1920 та 40-х років, зокрема спогади про УГА, дивізію «Галичина» та книгу «Під брунатним чоботом».

*Теофіл Окуневський з внучкою**

* Фотографії з власного архіву Петра Арсенича

Мілетій Кічура з дружиною Марією

Іван Новодворський з сім'єю

Кость Левицький

Осип Бурачинський

Кирило Трильовський

Олекса Коссак

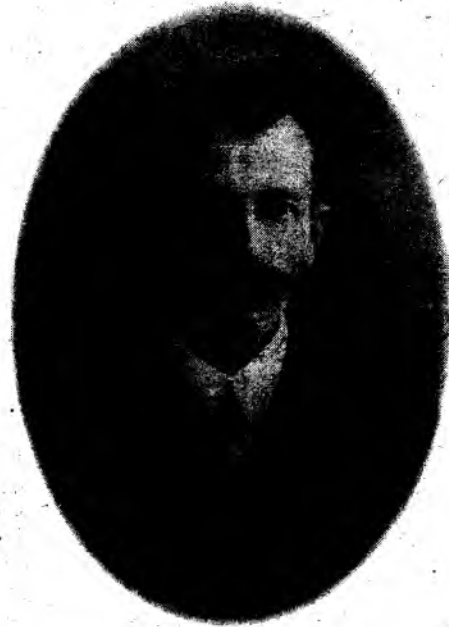

Лесь Мартович

Юрій Стефаник

Михайло Литвинovich

Левко Бачинський

Михайло Козоріс

Іван Могильницький

ЗМІСТ

Ігор Андрухів «Адвокатська доба» національного відродження	3
Петро Арсенич Українські правники: короткі біографічні нариси	25

**Андрухів Ігор Олексійович
Арсенич Петро Іванович**

**УКРАЇНСЬКІ ПРАВНИКИ
В НАЦІОНАЛЬНОМУ ВІДРОДЖЕННІ ГАЛИЧИНИ:
1848-1939 рр.**

Редактор-коректор — Оксана Липай

Здано до складання 01.07.1996 р. Підписано до друку 08.07. 1996р.
Формат 60x84/16. Папір газетний. Друк офсетний. Гарнітура TextBook.
Обл. вид. арк. 4,0. Обл. друк. арк. 4,3. Тираж 500 примірників. Ціна дого-
вірна. Замовне.

Обласна асоціація молодих істориків.
284000, м.Івано-Франківськ, вул. Грюнвальдська, 3.
(Держархів).тел.: (03422) 2-4

713376